Ёшларнинг ижтимоий-сиёсий газетаси

Туркистон бир, ватан бир

Туркистон

1993 йил 14 январь • Пайшанба • № 6 (14034) تركستان * TURKİSTAN Нархи 5 сўм.

Ёшлар муаммолари— ҳокимлик эътиборида

Янги йилнинг дастлабки иш кунида Ўзбекистон Ёшлар Иттифоқи Марказий Қўмитасига шундай бир хат келди. Бухоро вилояти ҳокими Дамир Ёдгоров имзоси билан йўлланган ушбу мактуб мамлакат Ёшлар Иттифоқи Марказқўми биринчи котиби Адҳам Орзиматов номига юборилган бўлиб, у қадимий ва навқирон Бухоро йигит-қизларнинг ўтган йилдаги қувонч ва ташвишларига бағишланган эди. Очиғи, Марказий Қўмитадагиларни билмадигу, аммо биз, журналистлар учун бундай мазмундаги мактубнинг олиниши янгилик эди. Чунончи собиқ комсомол даврида ҳам, ундан кейинги ўтган вақт ичида ҳам, у ёки бу вилоят раҳбари тугул шаҳар ва районлар юртбошиларидан ҳам бундай ахборот ҳалигача келмаган эди. Унда асосан вилоят ёшларининг ҳуқуқ ва манфаатларини ҳимоя қилиш ва бу борада Ўзбекистон Республикасининг «Ёшларга оид давлат сиёсати асослари тўғрисида»ги Қонунга асосланиб олиб борилаётган ишлар ҳақида маълумот берилган эди. Бухоро вилояти ҳокимлигининг ушбу ахборотини диққатингизга ҳавола этишдан олдин мулоҳаза учун шундай фикрни ўртага ташламоқчимиз. Мамлакатимиздаги бошқа вилоятлар ҳокимликларидан ҳам Ёшлар Иттифоқи МҚ ва қолаверса, «Туркистон» газетаси таҳририяти ана шундай номани олишга умид қилиб қолади. Зотан мустақил юртнинг йигит ва қизлари қандай яшаб, меҳнат қилаётганликлари ҳеч кимни бефарқ қолдирмайди. Ўзбекистоннинг эртанги истиқболи, равнақи улар қўлидадир.

Истиқбол тақдирига бефарқ эмасмиз

Ёш авлод тарбияси, ҳозирги қийин ва мураккаб шароитда унинг келажаги билан боғлиқ муаммолар ечими вилоятдаги бошқарув органлари, барча давлат ва жамоат ташкилотларининг доимий диққат марказида турибди. Ўзбекистон Республикасининг «Ёшларга оид давлат сиёсати асослари тўғрисида»ги Қонунида белгилаб берилган жиҳатларни амалга ошириш борасида вилоятда кейинги пайтда бир қатор тадбирлар амалга оширилди.

Бозор иқтисодиёти шароитида жамиятнинг кам ҳимояланган қисми ҳисобланган ёшлар муаммоларини ҳал қилиш мақсадида вилоят ҳокимлиги ҳамда Ўзбекистон Ёшлар Иттифоқи вилоят қўмитаси ёшларни ижтимоий ҳимоя қилиш вилоят жамғармасини ташкил этдилар. Қисқа вақт ичида бу жамғарма эътиборга лойиқ тадбирларни амалга оширишга муваффақ бўлди. Хусусан, мамлакат мустақиллигининг бир йиллиги арафасида кам таъминланган, кўп болали, боқувчисини йўқотган ёш оилалар, ёш ногиронлар билан байрамолди учрашувлари ўтказилиб, уларга совғалар топширилди.

1992 йил 22 ноябрида ёшларни қўллаб-қувватлаш хайрия концерти ўтказилиб, ундан тушган маблағлар хайрия мақсадларида сарфланмоқда. Жамғарма қошида кичик корхона фаолияти йўлга қўйилди. Бугунги кунга келиб, Бухоро шаҳри, Қоракўл, Ғиждувон, Бухоро ва бошқа ноҳияларда ҳам ёшлар жамғармалари ташкил этилмоқда.

Ёшларнинг долзарб муаммоларига етарли эътибор бериш мақсадида ўтган йилнинг 7 августида вилоят ҳокими Ёшлар Иттифоқи ташкилотлари котиблари билан учрашди. Унда ЁИ қўмиталари ҳамда байналмилалчи жангчилар вакиллари шунингдек, вилоятдаги давлат ва жамоат ташкилотлари раҳбарлари, Ўзбекистон Ёшлар Иттифоқи Марказий Қўмитаси етакчилари (МҚ котиби Игорь Бибиков) ёшлар ўртасидаги ишлар аҳволини яхшилаш борасида фикрлашиб олдилар. Ушбу учрашув натижаларига кўра. вилоят ҳокимининг «Ўзбекистон Республикасида «Ёшларга оид давлат сиёсатининг асослари тўғрисида»ги Қонунини бажариш билан боғлиқ бўлган масалалар тўғрисида»ги 1992 йил 24 сентябрь қарори қабул қилинди. Ушбу ҳужжатга асосан, барча шаҳар ва районларда жамоатчилик асосида фаолият кўрсатаётган шаҳар ва районлар ҳокимларининг ёшлар масалалари бўйича ўринбосарлари лавозими жорий этилди. Бу лавозимга Ёшлар Иттифоқи Қўмиталари биринчи котиблари тавсия этилиб, халқ депутатлари маҳаллий Кенгашлар сессияларида тасдиқландилар. Ҳокимлар янги ўринбосарларининг асосий вазифалари бўйича тавсиялар ишлаб чиқилиб, жойларга етказилди. Шунингдек 500 нафардан ортиқ ишловчилари бўлган давлат ва бошқа турдаги корхона ҳамда жамоа хўжаликларида ёшлар масалалари бўйича раҳбар ўринбосарини жорий этиш тавсия қилинди. Ҳозирги кунга келиб, Бухоро, Жондор ва бошқа ноҳиялардаги жамоа хўжаликларидаги Ёшлар Иттифоқи қўмиталари котиблари ёшлар масалалари бўйича бошқарув раиси ўринбосарлигига тайинландилар.

Қарорга биноан Бухоро вилоятида «Ёшларга оид давлат сиёсатини амалга ошириш бўйича 1993—1994 йилларга мўлжалланган «Ёшлар» дастури тасдиқланди ва барча мутасадди ташкилотларга етказилди. Дастурда: давлат ва жамоатчилик томонидан ёшларни ижтимоий ҳимоялаш; ёшлар тарбиясини такомиллаштириш ва уни давр талаби даражасига кўтариш; ёшларнинг жисмоний тарбиясини яхшилаш ва ривожлантириш; ёшлар ўртасида қонунбузарлик ва жиноятчилик олдини олиш; ёшлар бўш вақтини мазмунли ташкил қилиш ва маданий ривожлантириш; ёшларнинг ҳарбий-ватанпарварлик тарбиясини яхшилашдек масалалар ўз аксини топган.

Қарорда ёшлар ўртасида ишни ривожлантириш бўйича бошқа чоралар белгиланиб, улар билан ҳокимлик раҳбариятининг учрашувларини йилда икки марта мунтазам ўтказилиши уқтирилди. Шундай тадбирлар барча шаҳарлар ва ноҳияларда ҳам амалга оширилмоқда.

Халқ депутатлари шаҳар ва ноҳиялар Кенгашларининг сессиялари олдидан 1992 йил 28 ноябрда вилоят ҳокими Д. Ёдгоров ҳокимларнинг бўлажак ўринбосарларини қабул қилди. Маросимда вилоят ҳокими ўринбосарлари, бошқармалар, бўлимлар, гуруҳлар раҳбарлари, Ёшлар Иттифоқи вилоят қўмитаси масъул ходимлари, оммавий ахборот воситалари вакиллари қатнашдилар. Маросимда бўлажак лавозимнинг моҳияти ва масъулияти ҳақида батафсил гапирилди ҳамда сессиялар бўлиб ўтганидан сўнг бу мавзуда семинар-кенгаш ўтказишга қарор қилинди.

1992 йилнинг 11 декабрида шаҳар ва ноҳиялар ҳокимларининг ёшлар масалалари билан шуғулланувчи ўринбосарлари ишини ташкил қилишга бағишланган бир кунлик семинар-кенгаш ўтказилди. Семинарда вилоят ҳокими ўринбосарлари И. Х. Нарзиев, А. В. Халилов, бошқармалар бошлиқлари, халқ депутатлари вилоят Кенгаши доимий депутатлик комиссиялари раислари, «Маҳалла» хайрия жамғармаси вилоят бўлими вакиллари қатнашиб фикрлашдилар. Семинар охирида ёшлар ўртасида ишлаш, ўқиш ва турар-жойларда иш юритиш бўйича ўртоқлашилди. Ҳокимлар ўринбосарлари билан биргаликда бу семинарда котибият бошлиқлари, халқ депутатлари шаҳарлар ва ноҳиялар Кенгашларининг ёшлар масалалари бўйича доимий депутатлик комиссиялари раислари иштирок этдилар.

Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Вазирлар Маҳкамасининг 1992 йил 4 декабрдаги 558-рақамли қарорининг бажарилишини таъминлаш мақсадида вилоят ҳокимининг қарори билан вилоятда Ёшлар ишлари бўйича вилоят Кенгаши тузилиб, шаҳарлар ва ноҳияларда худди шундай кенгашлар тузилиши тавсия этилди. Эндиликда Кенгаш фаолияти бўлажак «Низом», «Дастур» ва ниҳоят вилоятдаги қабул қилинган «Ёшлар» дастури асосида олиб борилади.

Вилоят ҳокимлиги қилинган ишлар ҳақида маълум қилиб, бундан кейин ҳам ёшлар ўртасида иш олиб боришни муҳим масала, деб ҳисоблайди.

Бундан йигирма йил олдин республикамиздаги цитрус ўсимликлари хўжаликларида етиштирилган ҳосил доналаб санайдиган миқдорда эди — минг, миллион...

Ҳозир эса Қибрай ноҳиясидаги «Лимончилик» хўжалигининг ўзида йил давомида 2 минг тонна шифобахш маҳсулот етиштирилади. Шу сабабли ҳам дўконларимиз пештахталаридан лимон аримайдиган бўлди. Гарчи баҳоси бироз кўнглингизни хира қилса ҳам, борига шукур қилмай иложингиз йўқ.

СУРАТДА: хўжаликнинг звено бошлиғи Насрулло Пўлатов.

Р. ШАГАЕВ сурати.

ҲАМКОРЛИКДА ГАП КЎП

«Тошкент-Коттон» Ўзбекистон Италия фирмаси, Наманган вилояти ноҳияларида ўз фаолиятини бошлади.

Яқинда «Кушон» тикувчилик фирмасида тайёрланган жинси курткаларнинг дастлабки қисми харидорларга жўнатилди. Задарё ноҳиясининг «Оқ қуш» фабрикаси жамоаси ҳам италияликлар билан ҳамкорликда спорт кийимларини ишлаб чиқаяпти. Энди наманганлик қизларнинг қўлида тайёрланган спорт кийимларини дунёнинг машҳур спортчилари ҳам кийса ажабмас.

ЯШАСИН АРАВА

Туғилиб ўсиб, 30 га кирган бўлсам ҳам бунақасини кўрмаганман. Кўчаларда ҳақиқий ўзбекона транспорт пайдо бўлди. «Довуд» кичик корхонасида от-арава тайёрлашга киришилди. Нархнаво осмонга сапчиган, бензин қиммат, эҳтиёт қисмлар тақчил пайтда аравадан ишончлироқ ва беминнати йўқ экан. Энди муҳарририятдан топшириқ олганда, бекатда автобус кутиб ўтирмайдиган бўлдим.

Р. БОЙМАТОВ.
Фарғона вилояти.

САРҲИСОБ

Хоразмда вилоят ёшлар фаолларининг йиғилиши бўлиб ўтди. Унда барча район, шаҳар қўмиталарининг ходимлари иштирок этдилар. Йиғилишда Хоразм вилоят Ёшлар Иттифоқи қўмитасининг биринчи котиби Б. Бобожонов ташкилотнинг 1992 йилги фаолиятига баҳо бериб, ёшларни ижтимоий ҳимоя қилиш борасидаги олиб борилаётган ишлар ҳақида маъруза қилди. Ўзбекистоннинг Ёшлар сиёсати ҳақидаги қонунни амалга ошириш ҳақида Янгиариқ ёшлар ташкилотининг биринчи котиби Ғ. Бердиев ҳамда Хива шаҳар Ёшлар Иттифоқининг биринчи котиби Г. Маткаримовалар ўз фикр-мулоҳазаларини билдирдилар. Хоразм вилояти ҳокимлиги бошчилигида ёшлар масалалари бўйича вилоят кенгашининг фаолияти ҳақида эса вилоят ҳокимининг ўринбосари Мир Назарий маълумот берди.

Кенгашда Ўзбекистон ХДП Хоразм вилоят кенгашининг биринчи котиби Э. Ҳакимов, вилоят халқ таълими, вилоят спорт қўмитаси, вилоят ҳарбий комиссариати, вилоят собиқ афғон жангчилари кенгаши вакиллари қатнашдилар.

(Ўз мухбиримиз).

БУХОРОНИНГ ЮБИЛЕЙИ ЯҚИН

1995 йили Бухоронинг 2500 йиллиги нишонланадиган бўлди. Юбилейга шаҳар қомусини яратишга аҳд қилинди. Унда Бухоронинг ўтмиши-ю, ҳозири, кўчалари, хиёбонлари, маъмурий ёдгорликларини яратилиш тафсилотлари, шаҳарликларнинг турли даврлардаги туриш-турмуши, расм-русумлари, урф-одатлари ҳақида маълумотлар жамланади.

С. РУСТАМОВ.

Шу сўнгга хабар

ЖУРНАЛИСТЛАРГА ЯХШИ БЎЛДИ

Фарғона вилояти ҳокимининг навбатдаги қарори ҳамкасбларимиз жонига аро кирди. Қарорга кўра «Олтин водий» ва «Ферганская правда» газеталари вилоят ҳокимлигининг рўзномаси деб эълон қилинди. Қоғоз, босмахона харажатлари ниҳоятда ошиб кетган бир пайтда бу янгиликдан журналистларнинг бошлари осмонга етди. Энди газета чиқаришга кетадиган харажатлар вилоят бюджетидан олинади. Рўзнома аҳли эса қандай қилиб газетани сақлаб қолиш, ўзларига маблағ топиш ҳақида эмас, энди фақат ижод тўғрисида ўйлайдиган бўлдилар. Кошкийди бошқа вилоят ҳокимиятлари ҳам ана шу йўлни тутишса.

ЛЬВОВЛИК СИГИРНИНГ... БАЙРАМ ТУҲФАСИ

Ўрта Чирчиқ туманидаги «Ҳақиқат» жамоа хўжалиги фермаси чорвадорлари учун янги йил баракали келди. Сут соғувчи Аьдона Торгашевага қарашли 1987 йилда Львовдан олиб келинган ола зотли сигир бир йўла учта туғди. Бузоқчаларнинг бари соғ, дуркун.

— 36 йилдан бери шу фермада ишлаб бундай воқеага энди дуч келишим, — дейди бош зоотехник Содиқ Қорақулов, — ҳаммаси яхшиликка, баракага бўлсин-да!

Шу сўнгга хабар

САМАРҚАНД «КРАЗ»ЛАРИ

«КрАЗ» юк автомобилларининг асл ватани Украина эканлигини ҳамма билса керак. Лекин улар ўзимизда — яна ям аниқроғи, Самарқанд шаҳрида ҳам ишлаб чиқарила бошлаганидан эса хабарингиз бўлмаса керак. Унда билиб олинг. Шу кунгача «Ўзавтотранстехника» илмий ишлаб чиқариш бирлашмасининг Самарқанд тажриба-механика заводида ўттизга яқин ана шундай машиналар тайёрланди. Бу улкан улов ўттиз тоннагача юк кўтариш ва бошқа техник жиҳатлари билан украинлар ясаган «КрАЗ»лардан қолишмайди.

И. ҲАМРОЕВ.

ТОЖИКИСТОНГА ДУНЁ МАДАДИ

Маълумки, 1992 йилнинг 7 сентябрида Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов Бирлашган Миллатлар Ташкилоти Бош котиби Бутрос Галига қардош Тожикистон заминида вужудга келган аянчли аҳвол ва мамлакатда кечаётган сиёсий муҳорабалар юзасидан мурожаат қилган эди. Давлатимиз раҳбари бу мурожаатда мустақиллик йўлига эндигина қадам ташлаётган Тожикистон Республикасида авж олиб бораётган сиёсий қарама-қаршиликларнинг минтақадаги бошқа давлатларга ёйилиши эҳтимолидан халқаро ҳамжамиятни огоҳ этган эди. Ислом Каримовнинг бу воқеаларга нисбатан тутган мавқеини маъқуллаган БМТ Бош котиби ўзининг махсус вакили, Бирлашган Миллатлар Ташкилоти махсус ишлар маҳкамасининг раҳбари Р. Сомерейнсни Ўзбекистон ва Тожикистон Республикаларига юборган эди. Сўнгра Бош котибнинг шахсан ўзи мамлакатимиз раҳбарига мактуб йўллаб, Ўзбекистон раҳбариятининг минтақада тинчлик ва барқарорликни сақлашга қаратилган сиёсатини қўллаб-қувватлашини маълум қилганди. Тожикистонда кечаётган воқеалар таҳлили Оврупода Хавфсизлик ва ҳамкорлик кенгашининг сессиясида ҳам кўриб чиқилган ва бу жараён Афғонистонда, Тоғли Қорабоғда ва собиқ Югославияда бўлаётган қонли урушларнинг давоми сифатида қайд этилган эди. Бинобарин, барча жараёнларда мамлакатимиз раҳбариятининг собит ва изчил мавқеи алоҳида аҳамият касб этди.

Ахборот маҳкамалари тарқатган хабарларга қараганда, Бирлашган Миллатлар Ташкилоти куни кеча 1993 йилнинг январь-май ойлари давомида Тожикистонга фавқулодда инсонпарварлик ёрдами бериш учун халқаро ҳамжамиятга мурожаат этиб, 20,4 миллион доллар тўплашга даъват қилди. БМТ махсус ишлар департаменти котибиятининг халқаро ҳамжамият қароргоҳида тарқатилган мурожаатномасида ана шу нарса маълум қилинган.

Мурожаатномада айтилишича, Тожикистондаги буҳрон кўлами ўзининг қиёмига етди ва бу жараён минтақа давлатларидаги ижтимоий-иқтисодий вазиятга салбий таъсир эта бошлади. Мамлакатда кечаётган йирик миллий кўчишлар давом этиши ва унинг қўшни давлатлардаги сиёсий аҳволга ҳам путур етказиш эҳтимоли сақланиб турибди. Қўшни қардош давлатлар эса бу тоифага мансуб одамларни қабул қилиб олиш имкониятига эга эмас. Мақбул чоралар ишга солинмаса, бошбошдоқлик янада кучайиб кетади. Кези келганда шуни айтиб ўтиш кераки, Ўрта Осиё ва Қозоғистон давлатларининг Тошкент учрашуви якуний ҳужжатларига асосан, Марказий Осиё ҳамдўстлигининг вужудга келиши айнан юқорида қайд этилган жараёнларни вақтида тўхтатиб қолишга қаратилгандир.

Мурожаатномада таъкидланишича, Бирлашган Миллатлар Ташкилоти Бош котиби «инсонпарварлик ёрдами етказиб берилишининг Тожикистонда кечаётган жараёнларга сиёсий жиҳатдан таъсир ўтказишини назорат қилиш мақсадида» ҳамда Марказий Осиё давлатлари, шунингдек, Россия Федерациясининг Тожикистондаги урушни тезроқ тўхтатишга қаратилган барча тадбирларини қўллаб-қувватлаш учун махсус кузатувчилар гуруҳини юборишга фармойиш берган.

Эътибор қилган бўлсангиз, Тожикистон масаласи бобида Ўзбекистон билан халқаро ҳамжамиятнинг мавқеи кўп жиҳатларда уйғунлашиб кетган. Зеро, мустақиллик фақатгина ўз тинчини ўйлаган мамлакатнинг иши эмас.

Б. ЭШПУЛАТ,
(ЎзА).

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ПРЕЗИДЕНТИНИНГ ФАРМОНИ

«ҚИШЛОҚ ҲАҚИҚАТИ» ГАЗЕТАСИНИНГ БИР ГУРУҲ ХОДИМЛАРИНИ МУКОФОТЛАШ ТЎҒРИСИДА

Ўзбекистон Республикасининг ички ва ташқи сиёсатини меҳнаткашлар ўртасида кенг тарғиб қилгани, бозор иқтисодиётига ўтиш шароитида қишлоқ аҳолисини ижтимоий жиҳатдан муҳофаза этишга қаратилган тадбирлар ижросини матбуотда изчил ва ҳозиржавоб ёритгани учун қуйидагилар Ўзбекистон Республикасининг Фахрий ёрлиғи билан мукофотлансин:

Жўраев Маҳмуд бўлим мудири
Тўлаганов Эркин бош корректор
Қаюмов Мирғиёс бош муҳаррирнинг биринчи ўринбосари
Ғофуров Обиджон масъул котиб

Ўзбекистон Республикасининг Президенти

И. КАРИМОВ.

Тошкент шаҳри,
1993 йил 12 январь.

ШАМОЛДАН ҲАМ ФОЙДАЛАНСА БЎЛАДИ

Бекободдаги «Фарҳод» ГЭСи олдида шамол ёрдамида электр энергия оладиган ускуна ўрнатилди. Бу ускуна ёрдамида соатига 16 киловатт электр қуввати истеъмолчиларга етказиб берилади.

Ҳисоб-китобларга қараганда 1992 йилда республикамиз бўйича сарф этилган электр энергияси ҳажми соатига 52 миллиард киловатт бўлган. 2010 йилда эса бу кўрсаткич 96 миллиард киловаттга етиши кутилмоқда. Иттифоқ таркибида яшаганимизда республикалар бу борада ҳам бир-бирларига ёрдам беришарди. Улардан нажот кутсак бўларди. Энди ёрдамдан умид йўқ. Шундай экан, электр энергия олишнинг ноанъанавий усулларидан республикамизнинг шамол кўп бўладиган жойларида кўпроқ фойдаланиш керакмасми?

САЛОМ, МАКТАБ ЎҚУВЧИЛАРИ! Мана, узоқ танаффусдан сўнг сизлар билан юз кўришиш яна насиб этди. Ёдингиздан кўтарилмаган бўлса, сизлар учун «Синфдошлар» деган махсус саҳифамиз бор эди. Бугун эса ҳукмингизга «Катта танаффус» дея ном олган янги саҳифани ҳавола этяпмиз. Нима учун айнан «Катта танаффус» деб сўрашингиз мумкин. Жавоб қуйидагича: Мактабда ҳаёт қачон қизийди? Қай вақт синфдошларингиз билан мазза қилиб суҳбат қура оласиз? Қай маҳал пичир-пичир, шивир-шивир, ур-тўполон авжига чиқади? Бошингизни қотириб юрган муаммоларни қачон ҳал қилиб ташлайсиз? Албатта, катта танаффус вақтида-да!

Ушбу саҳифада сиз мактаб ҳаётига оид турли воқеалар билан танишасиз, ўқитувчи ва ўқувчи муносабатлари хусусида қизиқарли мақолалар ўқийсиз. Лекин «Катта танаффус»нинг қандай бўлиши кўпроқ сизларга боғлиқ, азиз ўқувчилар. Чунки мактабда нималар бўлаётганини биздан кўра сиз яхшироқ биласиз.

Илк сонимиз эса — махсус. Уни энг ёрқин ва пок туйғу МУҲАББАТГА бағишладик. Ҳар бир инсон, ёшми, қарими ошкора ё пинҳона у ҳақида ўйлайди. Айниқса, сизнинг ёшингиздагилар. Таҳририятимизга ўсмир йигит-қизлардан муҳаббат, нафрат, ўғил ва қиз бола ўртасидаги муносабатлар хусусида жуда кўплаб мактублар келади. Мактабда севиш мумкинми? Умуман севги бор нарсами? У ўқишга ҳалал бермайдими?.. Бу каби сўнгсиз саволларга Сиз «Катта танаффус»да жавоб топасиз. У Сизнинг саҳифангиз.

3-БЕТГА ҚАРАНГ

ЭГАМБЕРДИ МИЛЛИОНЕР

Икки йил муқаддам Ҳонқада ёшлар йиғини бўлди. Машваратгача эса бизларни — вилоятнинг турли бурчакларидан келган вакилларни хўжаликларга олиб чиқишди. Яхши-ёмон қилинаётган ишларни кўрсатиш учун. Чекимизга Алишер Навоий номидаги хўжалик тушди. Ёшгина раис намуна сифатида мисол келтиргани шахсий фермер хўжаликларнинг ташкил бўлаётгани эди. Қишлоқнинг биринчи фермери шу Эгамберди экан.

Ҳали у пайтда ишлар равон йўлга тушмаган, сотиб олинган сигирлар учун бошпана — молхона ҳам йўқ эди. Эгамберди укалари билан тирикчилик қилаётган ҳовли эса тўкилай-тўкилай деб турганди. Камбағаллик қурсин. У ўшанда ҳатто дастурхонга таклиф қилолмаган, ҳамроҳларимиздан бири иссиқнинг ҳоврини тортиш учун айрон сўраганда ҳижолат тортиб қолган...

Ўтган йил эса тақдир яна Эгамберди билан юз келтирди. Пойтахтда республика ёш қишлоқ хўжалик ходимлари қурултойида қатнашдик. Ўшанда у ишлари аста-аста олға босаётгани, худо насиб қилса бир кун келиб, ҳақиқий фермерга айланишини, ҳозирда уни қачонлардир шу ерда яшаган машҳур бир бойнинг лақаби билан «Гавданбой» деб чақираётганлар уялиб қолажакларини айтган...

...Яқинда Эгамбердиникига йўлимиз тушди. Бир қарашдаёқ ўзгаришларни пайқаш қийинмас. Эски иморати ёнига икки қаватли, анча ҳайбатли жой тиклаган. Ўша кўрганимиз эски молхона ҳам йўқ. Ўрнида каттагина молхона. Молхона олдида яп-янги «Т-28» трактори. Ўн беш—йигирма чоғлик мол—бузоқ очиқ ҳавода, офтобда ўт чайнашади. Атроф озода. Теваракда ҳеч ким йўқ. Тамомила бошқача саҳна. Ўша икки йил муқаддам ишларни йўлга сололмай қийналган йигит энди «ўз ўрнини» топгандай. Шундай фикрлаймиз.

Ишни етти бош сигир ҳарид қилишдан бошлаганди. Энди 32 бошга етди. Аввал бошда қарз—ҳавола қилиб беш минг етти юз сўмга «Т-28» трактори сотиб олганди, кейин ўн бир минг сўмга «Мини-трактор» ҳарид қилишди. Булар ўтган йилги нархдагиси. Ҳали бозор «балоси» босиб келмаган пайтдаги баҳо. Ҳозир эса бу ускуналарни тушунгда кўрасан. Ҳар бири фалон юз мингдан...

«Айниқса, кичкина трактор жуда асқотаркан. Биринчидан, атиги беш литр ёқилғи олади. Шу ёқилғи билан бечорани бир ҳафта ҳайдаш мумкин. Иккинчидан қўл меҳнатини камайтиришга «уста». Молхона ичкарисига нимаки киритиш, ўт, емми унинг елкасида. Молларнинг гўнгини ташқарига олиб чиқиб ташлаш ҳам», — дейди миллионер ўз мулкидан фахрланиб.

Яна бир томони хўжаликда шахсий фермер оилалари ташкил этиш ва ривожлантиришга эътибор катта. Хўжалик уларни моддий ва маънавий қўллаб турибди. Эгамбердининг иморатига табиий газ ўтказиб беришга раис ваъда берган. Бу яхши. Рўзғорда тинчлик бўлса, етишмовчилик бўлмаса — оила етакчиси хотиржам. Иши унумли бўлади. Иш унумли бўлса хўжаликка фойда. Сут ва гўшт етиштириш режаларини бажариш осон кўчади.

Йил бошида фермер йигирма тонна сут ишлаб чиқаришни режалаштирган, шартномага кўра унинг тенг ярмини хўжаликка сотиши керак эди. Шу кунгача хўжаликка ўн беш тонна сут сотди. Сутнинг сўнгги ҳарид нархи литрига ўн сўмдан. Қолган тенг ярмини сотиш ўз ихтиёрида. Истаса, бозорга олиб чиқади, қўни-қўшниларга беради. Истаса, сутнинг ёғини олади...

Гўшт етиштириш режаси эса икки ярим тонна атрофида режалаштирилганди. Ярмиси хўжаликка, ярмиси ўзининг ихтиёрида. Ҳали гўшт топширмади. Тўрт бош буқа боқаяпти. Режани қоплайди. Хўжалик ҳар бир буқанинг тирик вазнига олтмиш бир сўмдан пул тўлайди...

Йил давомида ўн беш бош сигир соғин келди. Ўн икки бош соғлом бузоқ олди.

Хўжаликдан шартномага олган беш гектар майдондан етиштирилган чорва озуқаси қишга етарли миқдорда ғамлаб қўйилди. Яна анча миқдор ҳашаки лавлаги ҳам етиштиришди. Ўз ҳисобидан омухта ем ҳарид қилди. Ишқилиб, қишловдан кўнгли тўқ.

Шахсий фермер хўжалигида оиланинг саккиз кишиси ишлайди. Укалари Қаландар, Ҳакимбой ёнида тиргак. Ҳамма иш қўлларидан келади. Трактор ҳайдашади, мол қарашади. Келинлари Санобар, Саодатхон ва ўз аёли Онагуллар сигирларга андармон. Соғишади, парвариш қилишади. Боладек беозор ва парваришталаб бузоқларнинг қарови ҳам шуларда.

Эгамбердидан сўнг Навхос қишлоғида яна учта шахсий фермер хўжалиги ташкил топди. Улар ҳам аллақачон қийин паллани енгиб, ишларни ривож топтириб юборишган. Шахсий фермер хўжаликлари ташкил қилишга одамларда оз-ми—кўпми ҳавас бор. Лекин, хўжаликларнинг имконлари чекланган. Ер масаласи, техника масаласи... Ҳозир кўп тармоқларда иқтисод чатоқроқ...

«Ойлик маошингиз қанча?» Бу саволни шахсий фермерларга бериб, ҳижолат тортиб ўтирманг. Ҳаммаси ўз қўлида. Етиштирилган маҳсулотига қараб. Айтайлик, бир ойда икки тонна сут етиштирди. Демак, йигирма минг ҳамёнда. Йил охирида икки тонна гўшт топширди. Демак, юз йигирма минг сўмдан ошиқроқ киссасига кирди. Бу пулга ем олади, керак-кетигини ҳарид қилади, техника учун ёқилғи, бошқа сарф-харажатлар... Қолгани ўзлариники. Биров тафтиш қилмайди, эрта тонгдан бригадир келиб, дераза қоқиб ишга ўриндан турғизмайди, мажлисда бош янчимайди дакки эшитмайди. Яшил-да.

Навхослик Эгамберди Саидовни «миллионер» атаб янглишмадикми? Бу таърифга на яшаши, на кийиниши мос. Шу дала боласи. Устида эскирган гуппи. Янги тикланган иморатига кўчиб киролмади. Қурилиш материаллари баҳоси осмонда. Укалари ҳам ҳаминқадар...

Энди айтадиларки, миллиардер Форд ҳам Чикагога иш излаб келганида чўнтагида беш доллар ақчаси бўлган, холос. Эгамбердининг эса бугун бир пода моли, иккита ян-янги трактори бор. Ишчан, камсуқум укалари, одобли келинлари бор. Катта болалар рўзғор юмушларига ярайдиган бўлиб қолган...

Шундан ортиқ бойлик бўладими? Серташвиш ҳаёти бир эмас уч рўзғорни тебратиб турибди. Укаларини уйлантирди, иморат қурди. Худо насиб қилса, бундан ҳам яхши кунлар келар, шоҳона бўлмасада бундайроқ яшар, енгил машина олар...

Ҳали ҳаммаси олдинда. Бугун фақат биз эмас танишу-билишлари ҳам уни «миллионер» атаётган эканлар, демак эртанги куни яхшиликка юз буриши ҳеч шубҳасиз.

Шахсий мулкка эгалик — шу пайтгача ҳақиқини биз ўз-ўзимизни алдаб келган, аслида давлат тасарруфида бўлган мулкларнинг хусусийлаштириши жараёнининг бошланиши — бу мустақилликка одим ташлаётган давлатнинг эртаси куни, обод келажаги.

Эгамберди бу савобли ишни биринчи бошлаганлардан.

Рўзимбой ҲАСАН.
«Туркистон» мухбири.

Жумҳурият нафаси

● МАРҒИЛОН «Атлас» ишлаб чиқариш бирлашмасида ташкил этилган тикувчилик цехида халқ истеъмоли моллари ишлаб чиқариш йўлга қўйилди. Бу ерда тикилаётган чопонлар, кўйлаклар, костюм-юбкалар, болалар учун шимлар, шунингдек, бошқа буюмлар харидорларга манзур бўляпти. Энг асосийси улар корхонада ишлаб чиқарилаётган матолардан тайёрланмоқда.

● САМАРҚАНД туманидаги «Дўстлик» жамоа хўжалиги деҳқонлари қиш фаслида ҳам аҳоли дастурхонига ноз-неъматлар етказиб бериш учун ҳаракат қилишмоқда. Етишган помидору бодринг, лимон ва барра кўкатлар истеъмолчиларга тинимсиз жўнатиб турилибди. Айниқса, лимонзорда иш қизғин.

● БУХОРО амирининг ёзлик боргоҳи — Ситораи Моҳи Хосада очилган кўргазма ўтмишда машҳур усталар ясаган ашёлар билан танишиш имконини беради. Унда турли хонтахталар, ўрин-жойлар ҳамда Амир ва унинг оиласига қарашли бошқа анжомлар намойиш қилинмоқда. Кўргазмага қўйилган буюмлар усталарнинг зўр маҳоратини, шунингдек, Бухоро ҳукмдорининг дидини акс эттиради.

Ўзбекистон тажриба илмий-таъмирлаш бадиий устахонаси мутахассислари сарой ашёларини таъмирлаб, янгилаб бердилар. Улар Амирнинг тахтини ҳам таъмирладилар. Тез орада бу ерда бошқа буюмлар ҳам намойиш қилинади — усталар сарой ашёларини таъмирлашни давом эттиришмоқда.

(ЎзА).

КЕЧА, БУГУН, ЭРТАГА

● **ТОЖИКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ** Олий Кенгаши Раиси Имомали Раҳмонов бошлиқ давлат делегацияси 12 январь куни Олма-Отага келди. Давлат делегацияси таркибида республика Вазирлар Кенгашининг Раиси Абдумалик Абдуллажонов ҳам бор. Қозоғистон ва Тожикистон давлат раҳбарлари музокараларидан кейин бир неча муҳим ҳужжатлар имзоланади. Маълумки, ушбу расмий сафар Марказий Осиё давлатлари бошлиқлари ва ҳукумат раҳбарларининг тарихий Тошкент учрашувида имзоланган келишувга биноан амалга оширилди.

● **БМТ БОШ КОТИБИ** Бутрос Гали Босния ва Герцеговина бош вазири муовини Ҳақий Туралижнинг ўлдирилиши тафсилотларини ўрганиш учун махсус комиссия тайинлади. БМТ Бош котибининг расмий вакили Жо Силло ана шуни маълум қилди.

Бирлашган Миллатлар Ташкилоти бош котибининг Ғарбий Саҳрои Кабирдаги махсус вакили Соҳибзода Ёқубхон (Покистон) ва БМТнинг Ливандаги кучлари қўмондони генерал-лейтенант Ларс—Эрик Вальгрен (Швеция)лар ушбу тергов комиссиясига раҳбар қилиб тайинландилар.

● **РОССИЯ ПРЕЗИДЕНТИ** Борис Ельцин сешанба куни ҳукумат раиси Виктор Черномирдин билан учрашди. Борис Ельцин ва Виктор Черномирдиннинг ҳафтанинг ҳар сешанба куни учрашуви мунтазам бўлиб туришини Россия Президенти матбуот хизмати маълум қилди.

● **МОСКВА ХАЛҚАРО** валюта биржасида долларнинг навбатдаги савдосида қиймати 423 сўмни ташкил этди. Бу олдинги савдога нисбатан 6 сўм кўтарилганлигини кўрсатади.

● **РОССИЯ ФЕДЕРАЦИЯСИНИНГ** Олий ҳакамлик суди Р. Любимова раислигида ёзувчилар уюшмаларининг Халқаро ҳамжамияти, Россия ва Москва ёзувчилар ташкилотларининг даъвосини кўриб чиқди. Суд Е. Гайдар ва А. Чубайснинг собиқ СССР ёзувчилар уюшмасининг мулкларини бошқа ташкилотларга бериш тўғрисидаги фармойишини ноқонуний деб топди. Е. Гайдар эмас, балки қонун ҳақ бўлиб чиқди.

ЯНГИ ҚУРИЛМА

Қашқадарё вилоятидаги «Шўртангаз» конида янги газни зарарли чиқиндилардан тозаловчи ускуналар қурилаётгани ҳақида газетамизнинг аввалги сонларидан бирида хабар қилган эдик. Яқинда ана шу қурилиш тугалланиб, фойдаланишга топширилди. Энди «Шўртангаз»нинг газни чиқиндилардан тозаловчи станцияси ишлаш қуввати бир неча баравар ортди. Шу чоққача бу станция соатига 93 минг кубометр газни тозалаб берарди. Энди эса бу кўрсаткич 350 минг кубометрга етди. Қолаверса, янги қурилма станциянинг тўхтовсиз ишлашини ҳам таъминлайди.

Сиз кўриб турган суратларда (юқоридан) янги тозаловчи қурилма бошлиғи Тўлаган Жўраев (чапдан) ва оператор Раимқул Тошболтаевлар тасвирланган. Иккинчи суратда эса, тозаловчи қурилманинг ташқи умумий кўриниши акс этган.

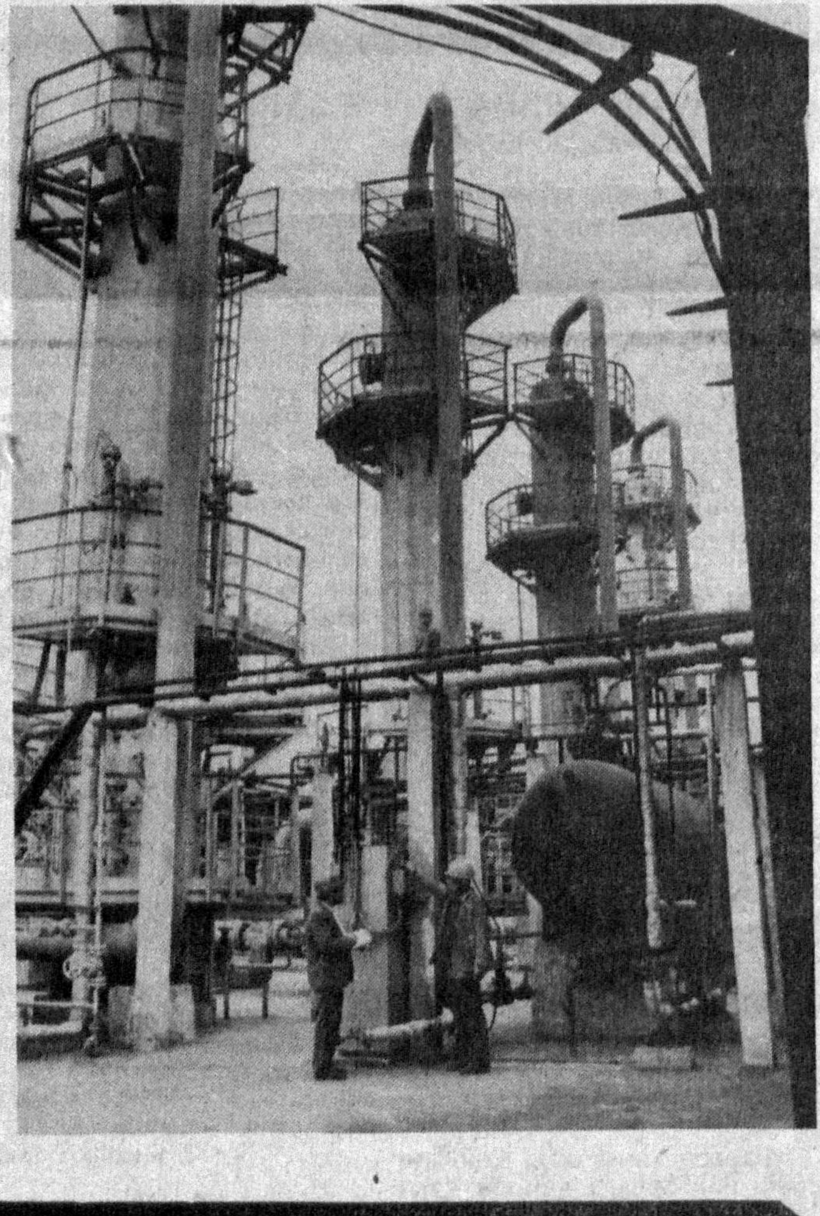

Ш. ШАРОПОВ сурати (ЎзА).

РАНГ-БАРАНГ ОЛАМ

ГРЕКЛАРНИНГ ОВҚАТИ ЗЎР

● ҲИСОБ-КИТОБЛАРГА қараганда, ўртамиёна яшаётган греклар бойвачча америкаликларга нисбатан яхшироқ овқатланишаркан. Масалан, Греция аҳолиси истеъмол қилаётган овқатлар энг кўп калорияли ҳисобланади. Ўртамиёна яшаётган греклар ҳар куни 3825 калорияга эга бўлган овқат истеъмол қиларкан. Ирландияда бу кўрсаткич 3778 калорияга тенг бўлса, Америкада эса атиги 3671 калорияни ташкил этади холос. Бироқ АҚШ соғлиқни сақлаш ва ижтимоий хизмат вазирлиги мамлакат қишлоқ хўжалиги вазирлиги билан ҳамкорликда 1990 йили эълон қилган тавсияларига кўра, ҳар бир соғлом одамга ҳар куни 2000 калорияли овқат истеъмол қилиш етарлидир.

ОВОЗСИЗ АВТОМОБИЛЬ

● ДУНЁГА маълум ва машҳур «Рено» фирмаси (Фарангистон) 1996 йилда овозсиз юрадиган электромобил ишлаб чиқаришни ваъда бермоқда. Машинанинг узунлиги атиги икки метру 65 сантиметр бўлиб, икки ўриндиқли ва кичик юкхонасига эга. Соатига 120 километр тезликкача юра олади, бундан ташқари аккумулятори токка тўйинмасада машина 150 километр масофагача кетаверади. Унинг аккумулятори 350 кило тош босади.

«БЎҒМА ИЛОН» РЕЛСДА

● КЕЛАЖАКДА Франция метросида одатдагидек вагонлар эмас, балки йирик «бўғма илон» юради. Гап шундаки, фаранг мутахассислари бир-бирига уланган вагонлар эмас, бир блокдан таркиб топган, илон кўринишидаги поезд яратишмоқчи. Поезднинг узунлиги 46 метр бўлиб, ичи бўлмаларга бўлинмаган, яъни у бошидан бу бошигача бемалол бориб келиш мумкин. Бу поезднинг афзаллиги шундаки, одатдаги поезддан кўра бунга кўпроқ йўловчи сиғади.

БАРЕНЦ ДЕНГИЗИДА ҲАМКОРЛИК

Норвегия Шимолидаги Киркенес шаҳрида Баренц денгизида ҳамкорлик қилиш масалаларига бағишланган халқаро конференция иш бошлади. Унда Дания, Исландия, Россия, Норвегия, Швеция ташқи ишлар вазирлари иштирок этмоқда. Ушбу кенгашда минтақадаги экология муаммосини ҳал қилишга йўналтирилган барча тадбирларни мувофиқлаштириш мақсадида Баренц денгизи кенгаши тузилиши кўзда тутилган.

БИР ҒАЛАБА ТАРИХИ

Иқтидорли ёш олим Муҳаммад Сиддиқни ўзининг шахсий фолбини қилиб тайинлаган Афғонистон Республикаси собиқ президенти доктор Муҳаммад Нажибулло унинг кароматларига кўнгил солган, фолбин эса «сиз 1992 йилнинг охирларида бўлиб ўтадиган сайловда ғалаба қозонмасангиз, ўзимни пешонамдан отаман», деб каромат қилган, ҳатто ёнида тўппонча олиб юрадиган одат чиқарган эди.

Ушбу «каромат»га ҳам мана роппа-роса бир ярим йил тўлди. Кўпчиликнинг оғзидан тушмай қолган фолбиннинг бош кароматы рўёбга чиқмай қолди: 1992 йилнинг 28 декабрида Нажибулло эмас, йирик илоҳиётчи олим Бурҳониддин Раббоний Афғонистон Ислом давлати президентлигига сайланди. Собиқ хавфсизлик хизматининг бошлиғи, собиқ Президент Муҳаммад Нажибулло эса Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг Қобулдаги ваколатхонасида мамлакат ҳукуматининг ҳукмини кутиб ётибди. Мамлакат ва миллат тақдирига оид йирик воқеаларда кучли мантиққа зид кароматлар эмас, аксинча азалий қадриятларнинг устун келиши муқаррарлиги исботланди. Хўш, Бурҳониддин Раббоний ғалабаси билан Муҳаммад Нажибулло мағлубияти ўртасидаги асосий тафовут нималардан иборат? Бу чигал саволга турлича жавоб бериш мумкин. Бироқ шу нарса маълумки, вайрон этилган Афғонистон диёри ва чексиз жафоларни бошдан кечирган афғон халқи — пуштунлар, тожиклар, ўзбеклар, хазоралилар ва бошқа миллатлар давомий урушдан безди ҳамда мамлакат ҳудудида саноқсиз қурол-аслаҳа тўпланиб қолганига қарамай, ҳар қандай уруш бефойда эканлиги англаб етилди. Бурҳониддин Раббоний бу масалани азалий қадриятлар асосида, яъни халқнинг синашта турмуш тарзи ва ислом рукнлари заминида амалга ошириш тарафдори эканлиги боис нафақат мужоҳидларнинг, қолаверса, тинч аҳоли ва қочоқларнинг кўпчилиги унинг миллий яраш сиёсатини маъқуллади.

Тўғриси, совет қўшинлари олиб чиқиб кетилгандан сўнг дунё сиёсатдонлари Қобул мустабид тузумининг қулаши тезроқ кечади, бугун ё эрта мужоҳидлар Қобулга кириб борадилар, деб тахмин этган эдилар. Бир гуруҳ сиёсатдонлар Покистондаги 3,6 миллион қочоқнинг ва Эрондаги 3,2 миллион қувғиндининг ватанга қайтиши Нажибуллонинг мағлубиятини тезлаштиради, деб тахмин қилган эди. Бошқа бир гуруҳ сиёсатдонлар эса Исломобод ва Жидда, Теҳрон ва Вашингтон тазйиқининг тобора кучайиши Нажибуллони ҳокимиятдан тезроқ кетишига сабаб бўлади, деб хаёл қилган эди. Муҳаммад Нажибулло ҳукумати ўз ваколатини сақлаб қолиш мақсадида турли сиёсий найранг ва қаллобликлардан оламшумул жараён — собиқ Совет Иттифоқи парчаланиши пишиб етилгунича фойдаланиб келди. Янги мустақил давлат сифатида сиёсат майдонига чиққан ва собиқ СССРдан улуғдавлат мақомини мерос қилиб олган Россия ва босқинчилик, яъни ҳарбий манманлик сиёсатидан воз кечди. Демак, Марказий Осиёда янги мустақил давлатларнинг вужудга келиши ва уларнинг халқаро ҳамжамиятига аъзо бўлиб кириши Афғонистонда тинчлик ўрнатилиши жараёни бошланишининг асосий сабабларидан биридир. Ёдингизда бўлса, Муҳаммад Нажибулло ҳукумати Туркистондаги давлатларнинг мустақиллигини анча кеч тан олган эди.

Маълумки, мужоҳидлар апрель ойида Нажибулло ҳокимиятини ағдарган эди. Бу курашда тузумнинг муросасиз душманлари билан бир қаторда вақтида Нажибуллога хизмат қилган кучлар ҳам иштирок этди. Дастлаб Сибғатулло Мужаддадий Афғонистон Ислом давлатининг муваққат президенти этиб сайланди. Орадан икки ой ўтгач, Бурҳониддин Раббоний иккинчи муваққат президент этиб сайланди. Бу воқеани шарҳларкан, аксарият сиёсатдонлар мужоҳидлар ичида ҳокимият учун кураш кундан кунга кучайиб боради ва мамлакат бир неча мустақил давлатларга бўлиниб кетади, деб тахмин қилган эдилар. Буни мужоҳидларнинг ўзи ҳам пайқай бошлади. Август ойида бўлиб ўтган жанглардан кейин ҳокимият таласишнинг бошида турган пуштунларнинг «Афғонистон Ислом партияси» (АИФ) саркори Гулбиддин Ҳикматёрнинг сиёсий мавқеи анча пасайиб кетди. Тажрибали саркардалар Аҳмадшоҳ Маъсуд ва Абдулрашид Дўстумнинг қўшинларидан иборат бўлган ҳукумат қўшинлари бирин-бирин стратегик жабҳалар ва ҳарбий базаларни қўлга кирита бошлади. Қисқаси, ҳокимият тарозиси иккинчи муваққат президент, зийрак сиёсатчи Бурҳониддин Раббоний томонга оға бошлади. Бинобарин, ўзига ишончи катта бўлган заковатли сиёсатдон ҳали ҳокимият тепасига келмасиданоқ, 1991 йилнинг ноябрида Москвага ташриф буюрган ва президентлигининг сўнгги кунлари давом этаётган Михаил Горбачёвдан ва сиёсий мавқеи кундан кунга кучайиб бораётган Борис Ельциндан Нажибуллога қурол етказиб беришни тўхтатишни қатъий талаб қилган эди.

Бурҳониддин Раббоний ҳукумати юритаётган сиёсат мамлакатнинг миллий манфаатларига хизмат қила бошлади. Муваққат президент Покистон Ислом жумҳуриятига, Эрон Ислом жумҳуриятига ва Ўзбекистон Республикасига бирма-бир сафар қилиб, мусоҳибларига Афғонистонда тинчлик ўрнатиш жараёни умумминтақа сиёсати эканини қайта-қайта уқтирди ва уларнинг ҳамфикрлигига таяниб, сиёсат юрита бошлади.

Мана энди Афғонистон янги мустақил Марказий Осиё давлатлари қаторида нуфузли минтақавий иқтисодий ҳамкорлик ташкилотига тенгҳуқуқли аъзо бўлиб кирди. Америка Қўшма Штатлари конгресси эса Афғонистонга нисбатан божхона солиқларини камайтириб, бир неча тижорий енгилликлар беришга қарор қилди. Ўтган олти ой мобайнида бир миллиондан ортиқ қувғинди мамлакатга қайтиб келди.

Сўнгги вақтларда кечган воқеалардан аниқ бир хулоса чиқара олмаган Гулбиддин Ҳикматёр ҳукуматни халқ ноиблари овозини сотиб олишда айблади ва пойтахт яқинида қўшин тўплашга киришди. Қизиғи шундаки, сайловгача унинг тарафдорлари бўлган етти нафар нуфузли қўмондондан уч нафари сайлов натижаларини тан олганини маълум қилди ва ҳукумат томонига ўтди.

Афғонистон Ислом давлатида чинакам тинчлик жараёни бошланганини ҳис этган Покистон Ислом жумҳурияти ҳукумати мамлакат ҳудудида афғон мужоҳидлари қароргоҳларини тугатиш ва барча ташкилотларнинг фаолиятини тўхтатиш тўғрисида қарор чиқарди. Бу сиёсий воқеа қувғиндилар қайтиши жараёнини тезлаштиради, ватанга қайтганлар эса тинчлик ва бошпанага муҳтождир. Эрон Ислом жумҳуриятининг ҳам айнан шундай қарор қабул қилиши кутилмоқда.

Хуллас, Бурҳониддин Раббонийдек заковатли сиёсатчи Афғонистоннинг миллий бирлиги ва ҳудудий яхлитлигини сақлаб қолиш мақсадида барча имкониятларни ишга солмоқда.

Барнобек ЭШПЎЛАТОВ,
ЎзА шарҳловчиси.

Ричард А. БАМСТЕД

БИЛЛ КЛИНТОН

АМРИҚО ҚЎШМА ШТАТЛАРИНИНГ 42-ПРЕЗИДЕНТИ

Даффи ютқазади, аммо Конгрессга сайлаш бўйича Клинтон масъул бўлган 3-округ ғалабани таъминловчи овозлар тўплашга эришади. 1972 йили Клинтон урушга қарши турган демократ сенатор Мак Говерни президентлик учун сайлов кампаниясини бошқаради. «Билл олдида мен ип эшолмасдим, — деб тан олади ҳамкасби Тэйлор Брэнч. — У одамлар кўнглига йўл топиш, уларнинг кучли ва заиф торларини қай тариқа чертишни яхши биларди. Сиёсат — бу одамларни ва жараённи севиш. Билл бу соҳада ўта моҳир эди».

Клинтон 1973 йили ҳуқуқшунос ихтисосини олиб, Жоржтаун, Родос стипендианти, Иел университетининг дипломларига эга бўлади. Бу эса унга адлия, тижорат ва федерал ҳукуматининг ижроия органларида энг юқори лавозимларни эгаллашга амалда чекланмаган имкониятлар яратади. Аммо у сердаромад, юқори мартабали лавозимларга интилмагани туфайли барча таклифларни рад этади. «Мен истаган нарса — уйга қайтиш эди. Адлия соҳасидаги фаолиятимни Хот Спрингсда бошлаб, агар иложи бўлса, ҳокимият идораларига ўтказиладиган сайловларда иштирок этишим керак, деб ҳисоблардим», дейди Клинтон.

АРКАНЗАС ГУБЕРНАТОРИ

27 ёшли Клинтон Файеттевилга қайтиб, Арканзас университетининг ҳуқуқшунослик бўйича профессор ассистенти сифатида иш бошлайди. 1974 йили Клинтон илк бор сиёсий рақобатда куч синашади. Уотергейт можароси натижасида Ричард Никсон яқиндагина президентлик лавозимидан воз кечган ва шу сабаб у мансуб республикачилар партиясидан бўлган номзодга зарба бериш Клинтонга муқаррар бўлиб туюлади. Клинтон бир қанча ҳуқуқшунос талабалар ёрдамида ўзини номзодликка кўрсатади. Аммо сайлов компаниясини қанчалик ғайрат билан ўтказишига қарамай, ютқазади. Ҳар ҳолда сайловчиларнинг 48,5 фоиз овозига эришгани уни истеъдодли ва истиқболи порлоқ сиёсий арбоб сифатида танилишига сабаб бўлади.

Орадан икки йил ўтгач, Клинтон штат бош прокурори лавозими сайловларига номзодини қўяди ва Республикачилардан қаршилик кўрсатилмаган вазиятда ғолиб чиқади. Сўнгра, 1978 йили губернатор лавозимига Демократик партиядан номзод кўрсатиш учун олиб борилган мураккаб бошланғич сайловларда бир эмас, тўрт номзодни доғда қолдириб, ғалаба қозонади. 32 ёшли Клинтон 1938 йилдан кейинги даврда Амриқонинг энг ёш губернатори бўлишга эришади.

Клинтон губернатор сифатида ҳукм юритишга киришаётган штат аҳолиси салкам 2,4 миллион кишидан иборат бўлиб, уларнинг 83 фоизи оқ танлилар ва 13 фоизи қора танлилар эди. Гражданлар Уруши (1861—65) маълум даражада Арканзас штатининг сиёсий ҳаётига ўз таъсирини сақлаб келмоқда эди. Ўша пайт қабул қилинган Конституцияга биноан губернатор икки йиллик муддатга сайланар, қонун чиқарувчи ҳокимият эса йил ора 90 кун муддатга йиғилиб, уларнинг учдан икки қисми тасдиқламаса даромад солиғини ошириб бўлмасди. Солиқлар эса бошқа штатларда йирик даромаднинг асосий манбасидир. Мазкур чеклашлар фаол губернатор бўлишга интилган Билл Клинтонга жиддий равишда ҳалақит беради. Клинтон ҳал этилиши лозим бўлган масалалардан бири — давлат қарамоғидаги серқатнов йўлларнинг сифатини яхшилашга киришади. Бу борада маблағ топиш учун у бензиннинг харид нархини ва нақлиётлардан фойдаланиш тўловини оширади. Кўпчилик аҳоли эски автомобиллар ҳайдаб юрадиган ва уларни шунчаки эрмак учун олди-сотти қиладиган Арканзас штатида мазкур нарх ошириш сайловчиларнинг ғазабини келтиради. Шу билан бирга бошқа хатоларга ҳам йўл қўйилади: губернаторнинг ёш ва бебош бир гуруҳ ёрдамчилари ўз хулқ-атвори билан айрим ёши улғайган сиёсий арбобларнинг ғашига тега бошлайди.

Натижада, 1980 йили Клинтон ўз номзодини қайта сайловга қўйганида, қақшатқич мағлубиятга учрайди.

II

Мағлубият Клинтонни ларзага келтирган бўлса-да, у камдан-кам сиёсатчилар қўлидан келадиган бир иш қилди. Штат узра кезиб, қаерда ва нима сабабдан одамлар унга қарши овоз берганини аниқлашга киришди.

Тавба-тазарруга таянган Клинтон 1982 йили яна бир бор сайловларда қатнашади ва ғолиб чиқади. «Мен оғир сабоқ олдим, — дейди Клинтон, — агар сиз чиндан ҳам муҳим вазифаларни зиммангизга олишни лозим топсангиз, уларни одамларга тушунтиришингиз шарт. Сиз одамларни ўз тарафингизга оғдиришингиз керак. Буларни бажаргач эса, уларни эшитиш учун, албатта, вақт топишингиз шарт».

Штатни бошқаришга қайта киришган губернатор Клинтон ўз олдига таълим ишларини яхшилашни асосий вазифа қилиб қўяди.

Сўнгги ўн йил давомида Клинтон раҳбарлигида Арканзас штатининг ижтимоий аҳволи секин-аста бўлса-да, сезиларли даражада ўнгланди.

Арканзас губернатори лавозимидаги саъй-ҳаракатлари назардан четда қолмади. 1991 йили ўтказилган афкор сўроғи пайтида Амриқо губернаторлари диққатига қуйидаги савол ҳавола этилади: «Қайси бир ҳамкасбларингизнинг фаолиятини сиз энг самарали деб ҳисоблайсиз?» Губернаторларнинг 39 фоизи Клинтон номзодини кўрсатдилар.

ДАВЛАТНИ БОШҚАРИШ ФАОЛИЯТИ

Арканзас ҳудудларидан ташқарида Клинтон икки сиёсий гуруҳта мансуб эди. Давлатни бошқариш масалаларида Конгресс ва маъмурият аъзоларига таъсир ўтказувчи Давлат Губернаторлари Уюшмасининг аъзоси бўлиши билан бир қаторда 1985 йили Демократлар Раҳбарияти Кенгаши (ДРК) тузишга ҳисса қўшди. Иккала гуруҳда ҳам Клинтон раҳбарлик қилишга эришди. Бу эса унинг давлат миқёсидаги масалаларни ҳал этишда ўз овозига эга бўлиш ва Амриқода халқ назарига тушишига сабаб бўлади.

1990 йили Клинтон ДРК раиси сифатида бир неча ой ичида 35 штатни айланиб чиқади ва сафари давомида Кенгаш тузилиши ва мақсадларини тушунтириб, тарафдорлар тўплайди. 1991 йил май ойида Оҳайо штатининг Кливленд шаҳрида ўтказилган ДРКнинг йиллик кенгашида Клинтон асосий маърузачи бўлади.

(Давоми бор).

(Боши ўтган сонда).

БУ КЎҲНА ДУНЁ

ВОҚЕАЛАР·ХАБАРЛАР·ҲОДИСАЛАР

Ўқувчи дафтаридан сатрлар

«СОҚОВ» МУҲАББАТ

Ёзги таътил айни авжига чиққан палла. Синфдошим Ширин бизникига келиб қолди. Ундан-бундан гаплашиб, суҳбатимиз мавзуи муҳаббатга тақалди. Ширин жимиб қолган. Менинг узуқ-юлуқ сўзларимини тингларди. Сўнг бошини қуйи солганича ёнидаги сумкасидан кўк дафтарча олиб, менга узатди. «Розиман, ўқийвер...» Нигоҳим дафтардаги нотекис ёзувларга югурди...

«31 август.

Ушбу дафтарчага кўнглимдан кечган барча яхши ва ёмон гапларни очиқ ёзаман, деб онт ичаман. Лекин бугун... Майли ёзай. Бугун илк марта катта синфлар билан қўшилиб йиғилишда иштирок этдик. Синфдошлар билан. Юқори синфдаги бир йигит ҳамманинг орасидан «ярқ» этиб кўринди...

Бўлди, ёзмайман. Уят-ку бу ахир!

27 октябрь.

Уни минбарда кўрдим. Баланд бўйли, чиройли. Лекин негадир уни кўрсам жаҳлим чиқади. Қизларимиз ундан кўз узишмаяпти...

28 декабрь.

Мактабда янги йилга бағишланган кеча бўлди. Залда 8—10 синф ўқувчилари йиғилишган. Яна ҳамма қизларнинг нигоҳи уни таъқиб этяпти. Алам қилар экан кишига. Кеча бошланмасиданоқ кетиб қолдим. Ўзим қилган ишдан ўзим уялиб кетдим. Олдин қизларга: «Унга бунча тикиласизлар, чиройли йигитлар бефаво бўлади», дердим...

23 февраль.

Бугун мактабга бормадим. Аммо уни шунчалар табриклагим келдики. Афсуски, бунинг ҳеч иложи йўқ. Ахир у билан бирор марта ҳам гаплашмаган бўлсам...

8 март.

Бугун у мактабга келмади. Роса кутдим. Кечаси билан йиғлаб чиқдим. Эрталаб, ўзимнинг устимдан ўзим кулдим. У менга вафони ваъда қилувдимики, ваъдасига вафо қилса?

15 апрель.

Эрталаб мактабга кетаётганимда яна уни кўриб қолдим. У орқада келарди. Ўгрилиб қарасам: «Кетавер, сенга ҳеч ким гапира олмайди. Мен сен билан» — дегандай виқор билан қараб қўйди. Мактабгача шу аҳволда кетдик...

25 май.

Охирги қўнғироқ. У мактабни битираяпти. Унинг кўзлари фақат мени кўраяпти ё менга шундай туюлдимикан. «Каминанинг ишқий саргузаштлари ҳам тамом», — дедим ўзимга ўзим.

Бу сўзларни шунчалар мазах билан айтган эдимки, кейин шу сўзларим учун ўзимни-ўзим койишимни, кечалари ҳеч кимга билдирмай йиғлашларимни қаёқдан билай.

Уни унутиб юбораман, деб ўйлагандим. Йўқ, адашган эканман. Уни бошқа кўрмадим. Аммо ҳамон уни кутиб яшайман. Ўша кунлар қайтиши учун ҳамма нарсага розиман. Қанийди яна бир мартагина, узоқдан бўлса-да уни кўрсам...»

Мен Шириннинг кундалигини ўқир эканман, балки ҳалиги йигит билан гаплашиб кетишганида муҳаббатнинг бунчалар юксаклигини англаб етмаган бўлишармиди, деб ўйладим. Сиз-чи? Сиз қандай фикрдасиз азиз синфдошлар?

НИЛУФАР,
9-«а» синф ўқувчиси.
Тошкент.

Илтимос, манзилгоҳимни кўрсатманглар, Ширин хафа бўлиши мумкин.

ДИЛНИ ДАСТУРХОН ҚИЛМАНГ

«Катта танаффус» ўқувчиларини муҳаббат бобида ўқитувчиларнинг фикри ҳам қизиқтирса керак. Шу сабаб ҳам биз 30 йилдан ортиқ шу касб эгаси бўлган, неча-неча юзлаб ўғил-қизларга устозлик қилган Зайтуна Маликова билан ҳамсуҳбат бўлишга қарор қилдик. Зайтуна опа пойтахтдаги 59-мактабнинг она тили ва адабиёти муаллимаси. Фақат шугина эмас, бу аёл ўқувчиларнинг, ўспирин ёшларнинг сирдоши ҳам.

— Устоз, синфингиздаги болалар ва қизлар ўртасидаги ўзгача муносабатларни дарров сезсангиз керак-а!

— Кўпинча ўқувчилар хат ёзишиб ўтирса, пичир-пичир қилса, бир-бирига тикилиб қараса, ўқитувчи сезмайди, деб ўйлайдилар. Йўқ, унақа эмас. Бизга синф кафтдек кўринади. Ҳатто, биздан яширишга ҳаракат қилган нарсаларни ҳам сезиб олишимиз қийин эмас. Сиз мендан муҳаббат ҳақида сўрамоқчисиз, шекилли?

— Топдингиз.

— Ҳе, қизим, нималарни кўрмади бу кўз, қандай воқеаларга гувоҳ бўлмадим. Биласизми, ўғил бола ҳам, қиз бола ҳам мактаб ёшида ишонувчан бўлади. Лекин юракларидаги сирни яширишга ҳаракат қиладилар. Фақат мендан эмас. Боя айтганимдек, биз ўқитувчилар синфнинг ҳар бир нафасидан хабардормиз. Салтанат деган бир ўқувчим бўлар эди. Уни бирваракайига уч бола яхши кўриб қолган. Бечора қизгина, қай бирига нима жавоб беришни билмай, кўп қийналди. Бир куни олдимга бир даста мактублар қўйди. Ўшалардан экан. Нима қилай дейди. Уйдагилар билса уят, мактабдагилар сезса — шармандачилик. Салтанат билан мириқиб суҳбатлашдик. Охири, мактубларга эътибор бермасликка, болаларга бирдек муомала қилишга келишдик.

— Ҳақиқатан ҳам ўқитувчилар бу каби масалага ҳар хил муносабат билдирадилар. Кимдир сиз сингари ёнига олиб, дилдан гаплашса, яна биров ҳаммага овоза қилишни маъқул кўради. Кимдир икки ошиқ йигитнинг бошини бир-бирига уриб, «тарбиялаш»дан ҳам тоймайди.

— Ҳа, баъзан ўқитувчилар дилнинг бу нозик масаласида хато чоралар кўришади. Кимнидир хуш кўриб, ўша сари интилиш, уни ҳимоя қилиш— нақадар гўзал туйғу. Бу ахир пана-панага ўтиб, сигарета тутатиш, беҳаё китоблар титкилаш эмас-ку!

Лекин ҳамма вақт ҳам мактабдаги муҳаббатнинг келажаги бўлавермайди. Битта мисол. Н. исмли қизим, яхши кўрган йигитига, ота-онасию, мактаб жамоасига кимлигини билдириш, қўрқитиб қўйиш ниятида ўзини сувга ташлаган. Аммо, уйиндан ўқ чиқиб, оқиб кета бошлайди. Бу ҳолни зимдан кузатиб турган йигити уни қутқариб қолади. Қаранг-а, худди ҳинд кинофильмларидек. Лекин тақдир экан. Бир-икки йил ўтгач, иккови икки томонга кетдилар. Ҳозир ҳар бирининг бола-чақаси, оиласи бор.

Ушбу воқеани эса, кўз ёшисиз эслаб бўлмайди. Гулжаҳон деган қиз бор эди. Комсомол, жамоатчи, аълочи қизлардан эди. Уни ҳам синфидаги, юқори ва қуйи синфлардаги уч-тўрт йигит яхши кўриб қолади. У буни орият санаганми, жуда қийналиб юрган. Директорга мурожаат қилади, илмий мудирга гапиради, эътибор беришмайди. Йигитчалар эса, қизнинг ҳар бир қадамини пойлашган. Гулжаҳонни талашиб, ҳатто ёқалашишган ҳам. Умуман, қизча учун чидаб бўлмас вазият вужудга келади. Ва бир кун, баридан тўйган Гулжаҳон эски ховлисига бориб, ўзини осиб қўйган. Бунда кимни айблаш керак? Қизни ҳоли-жонига қўймаган болаларнимй ёки совуққон бўлган ўқитувчиларнимй, балки она ўз вақтида қизидан маслаҳатларини аягандир? Ким билсин...

— Зайтуна опа, кўнгли муҳаббатни туйған ҳар бир ўқувчига сизнингдек устоз насиб қилсин. Лекин, асаби «чатоқроқ» муаллимларимиз ҳам йўқ эмас, уларга нима маслаҳат берардингиз!

— Бола ва унинг кўнглига нисбатан зинҳор-базинҳор қалтис ҳаракат қилманглар, дердим. Чунки, кимгадир кўнгил берган болалар шундоқ ҳам тушкун кайфиятда юришади. Биз эса ўзимизнинг қўрслигимиз билан уларни янада эзиб қўямиз.

Ўқувчи болаларимга ҳам бир сўзим бор. Дилингизни дастурхон қилишга шошилманг. Ҳали ҳаёт олдинда.

— Устоз, муҳаббат бор нарсами!

— Йўқ, қизим, йўқ...

Яшнар КАРИМОВА суҳбатлашди.

ОТИЛГАН ҚОРЛАР ЁҚМАЙИН КЕТСИН

Мактаб ва муҳаббат мавзуида Тошкентдаги 243-мактабнинг бошланғич синф ўқитувчиси Фотима Турсунованинг фикри қўйидагича.

— Қўйсангиз-чи, мактаб ёшидаги болаларда севги нима қилсин! Ахир улар ҳали бола-ку. Инкор қилмайман, қизиқиш, бир-бирига боғланиб қолиш бор. Лекин, катталарга ҳавас қилиб, кимнидир севаман, деб айтишга ҳали эрта. Дарсларини қилсинлар, ота-онасига қарашсин, кўмаклашишсин унинг ўрнига. Юқори синф қизлари-ку майлига, 3—5 синф ўқувчиларининг ҳам хаёли бузилган. Мени сезмайди дейсизми. 70 фоизи танаффус бўлди дегунча, кимнидир қидириб қолади. Кўзлари ола-кула, дугоналари билан бурчак-бурчакда шивир-шивир қиладилармй-ей... Ҳозир қиш, ҳамма ер қор. Танаффус бўлди дегунча, ғув этиб, ҳовлига югурадилар, ким менга қор отар экан, деб. Қор улар учун эътибор, муҳаббат рамзи бўлиб қолган, шекилли.

Яқинда мактабимизда ўғил ва қиз болаларни алоҳида ўқитадиган бўлдик. Зора, уларнинг хаёли бўлинмаса, дегандик. Қайда дейсиз. Катта танаффус бўлди дегунча, йўқ баҳоналарни топиб ўғил болалар қизлар ўқийдиган бўлимга, қизлар эса ўғил болаларнинг бўлимига чопиб қолишади. Ҳамма гап тарбияда, ота-онада менимча. Болалардаги туйғуларни улар ҳам, биз ҳам тенг тарбиялашимиз керак.

Хуллас, менимча ўқитувчилар муҳаббат масаласида қаттиққўлроқ, хушёрроқ бўлишлари керак. Ҳозиргилар шайтон, ишониб бўлмайди!

САҚЛА ҚИЗИЛ ГУЛИМНИ...

Р. ЖУМАНИЕЗОВ суратлавҳаси.

ЙИГИТЛАРГА ИШОНМАНГ, ҚИЗЛАР

Мен ҳозир махсус билим юртидаман. Ёшим бор-йўғи 15 да. Гоҳи-гоҳи жонимдан тўйиб кетаман. Қаердан ҳам шу ҳаётга келган эканман деб, йиғлаб юбораман. Ҳаммаси эса «ўша» боланинг «сени севаман» деганидан бошланган. Унга ишонибман. Кеч кирди дегунча, уйимизнинг олдида ўртоқлари билан тўпланиб, ҳуштак чалиб мени кўчага чақирарди. Ўртоғимникига дарс тайёрлагани кетяпман деб, уларнинг ёнига чиқиб кетардим. Кейин... Кейин қўлма-қўл бўлдим! Мен сингари алданган қизлар кўп бу ерда. Ҳамма йигитларга ишонаверманг, қизлар!

Холис Қ. 48-сон махсус ҳунар-техника билим юрти.

Баҳс бурчаги

Севиш— бемаъни иш

Яқинда дугонам Б. исмли синфдош йигит билан хат ёзишиб юришини билиб қолдим. Иккаласини ҳам синф раҳбаримизга айтиб бердим. Кейин масалаларини синф мажлисида кўрдик. Негадир мажлисда йигитлар ҳам, қизлар ҳам «севишганлар»ни ёнини олишди. Мени чақмачақарга чиқаришди. Мен эса улардан нафратландим. Ахир мактаб ёшида севиш бемаънилик эмасми?

11-синф — ўқийдиган, иложи борича кўпроқ ўрганадиган, олий ўқув юртларига кириш учун тайёрланадиган вақтимиз эмасми? Наҳотки ақлли ўқувчи шу вақтда бўлмағур ишлар билан шуғулланса?

НАСИБА,
11-«в» синф синф бошлиғи.
Жиззах вилояти.

Яна яхши кўраверайми?

Мен 8-«а»даги Г. исмли қизни яхши кўрардим. Уни ёқтириб қолганимга бир ярим йилча бўлиб қолди. Ниҳоят хат ёзиб, дугонасидан бериб юбордим. Хатда учрашамиз дегандим. Қаерга ва қачон келиши кераклигини ҳам айтгандим. Мактубимга жавоб олмасам-да, чиқмаган жондан умид деб, ўзим айтган жойга бордим. Не кўз билан кўрай-ки, айтилган жойда мени Г. эмас, унинг акалари кутиб турган экан. Роса калтаклашди. Тишим синди, бошим ёрилди... Шунда ҳам Г.дан хафа бўлмаган эдим, акалари хатни тасодифан топиб олгандирлар, деб ўйладимда. Кейин билсам, у ўзи айтган экан.

Маслаҳат берингглар. Энди нима қилай. Г.дан кечиб юборай десам, яхши кўраман. Кечмай десам...

АКМАЛ,
10-мактаб, 9-«б» синф.
Самарқанд вилояти.

Ойнасўзимизга эътибор бердингизми! Ўйлаган чиқарсиз, етти ёки етмишга кирган одамнинг «Катта танаффус» — ўқувчилар саҳифасига нима алоқаси бор экан, деб. Яна бир марта ўйлаб кўринг. Ён-атрофингиздагилардан сўраб кўринг. Мактабда ким севмаган. Ким ўзича синфдош қиз ёки йигит ҳақида бекитиқча шеърлар ёзмаган. Қолаверса, ойнасўзимиз фақат муҳаббат ҳақида эмас. У мактаб, мактабдошлар-у, устозлар ҳақида хотира китоби бўлиб қолар, балки. Балки, шу нуқтаи-назардан унинг номланишини вақт ўтиб «Хотира дўкони» деб ўзгартирармиз! Ёки ўқувчиларимиз бошқа бирор ном таклиф қилишар. Бу ёғи энди сизларга ҳавола.

«Катта танаффус»нинг илк — қалдирғоч сонини севги-муҳаббатга бағишлаганимиздан хабарингиз бор. Қўйида эълон этилаётган қораламани ҳам шу мақсадда танладик.

Етти ёшдан етмиш ёшгача

ШОИР БЎЛДИК СЕНДАН АЙРИЛИБ

Ўн йилки, биз бир-биримиз билан курашамиз: ўн йилки, у мени, мен уни тан олмайман. Ўн йилки, ичган ошимда туз, ўтган кунимда ҳаловат, тушларимда тинчлик йўқ. Ўн саккиз йил менга бор-йўқлиги билинмаган телба, бир кунда ўзини кўрсатди. Нозик-ниҳол, рангпаргина қизга ёпишди, олди. «Ў» дедим. «Қўй» дедим. «Бизга ошиқликни ким қўйибди. Ҳали ўқувчи бўлсак», дедим. Қайда, дейсиз. Эшитишни ҳам истамади. Ўз билганидан қолмади.

Охир-оқибат мактабда биз кулгу бўлмаган синф қолмади, ҳисоб. Ўқитувчиларимиздан неча бор таъзиримизни едик, бунинг учун. Ҳатто комсомол йиғилишидаям муҳокама қилишмоқчи бўлишди. Ҳар қалай ниманидир ўйлашди, шекилли, муҳокамага қўйишмади. У қизгина, нозик-ниҳол, рангпаргина қизгина бўлса, эътибор ҳам бергани йўқ бизга. Худди бизнинг «достони»миз унга алоқасиздек.

«Бор-е», деб қўл силтаб кетай десам телба юрак қўймайди. Оқшом бўлди, тўшакка чўзилмасимдан бошлайди. «Қўрқоқ экансан», дейди. «Йигит эмас экансан», дейди. Қани гап топиб бериб кўринг-чи. Тополмайсиз. Топишнинг иложи ҳам йўқ.

Айтганига кўндим. Кўнмаганга қўймади, телба. Бир кун ўша қизгина йўлини пойладим. Икки... Уч... Тўрт... кун. Бўлмади. Айтолмадим.

Уйигача эргашиб борган кунларим бўлди. Алланималарни баҳона қилиб, уйига ҳам бордим. Барибир бўлмади. Айтолмадим.

Туни билан телба дўстим иккаламиз, эртага уни кўрганда айтадиган сўзлар устида бош қотирамиз. Хотир дафтарига нималарнидир ёзиб, нималарнидир ўчирамиз. Ўзимизча «изҳори дил матни» тайёр бўлди, деб ширин энтикиб уйқуга кетамиз.

Эртасига... Ҳамма синфдошлар қатори у билан ҳам саломлашаман. «Қўрқма, бугун албатта айтамиз», дейман телба юрагимга. Ёлғиз қолдик дегунча... Мендан олдин девона юракнинг ўзи потирлаб қолади. Уни овутгунимча, тун бўйи тайёрлаганимиз «изҳори дил матни» хаёлимдан худди қаттиқ шамолда қолган олча гулидек сочилиб кетади. Довдираб қоламан. Мактаб директорининг кўзига тик қарай оладиган чапани, синф раҳбари — Опани неча марта йиғлатган тўполончи, қаерда жанжал бўлса, ўша ерда ҳозиру нозир безори, — яъни мен; Нозик ниҳолгина синфдош қизнинг олдида ўзимни йўқотиб қўяман.

— Сизда Абдулла Ориповнинг китоби борми, — дейман довдираб.

— Сиз ҳам шеър ўқийсизми?, — дейди жилмайиб.

— Ҳа... Энди... — чайналаман.

Эртаси шоирнинг «Юртим шамоллари» китобини келтириб беради. Уйга келасолиб, китобга мук тушаман. Уйдагилар ҳайрон... Китобдаги муҳаббат ҳақидаги шеърларнинг ҳаммасини остига қизил қалам билан чизиб чиқаман. Зора, эътибор берса, деб ўйлайман-да.

Орадан бир... икки... уч кун ўтади. «Ҳеч нарсани сезмабди», деган қарорга келаман. Катта танаффусда ҳоли топиб гап қотдим:

— Ўша кунги китобни ўзингиз ҳам ўқиганмидингиз?

— Ҳа, — ҳайрон бўлиб қарайди у.

— Мендан кейин ҳам ўқидингизми?

— Ўқидим, — чуқур нафас олганидан ҳаяжонланганини сезаман. Лекин дарров ўзини қўлга олади. — Укаларингиз китобга чизиб ташлабди. Бундан кейин ўқиган китобингизни ёш болаларга берманг!

Аввалига довдираб қолдим. Сўнг уни юзига бир лаҳза ёйилган кулгу кўланкасини англадиму, худди қишда сойга йиқилиб тушганимдагидек, совуқ бир сесканиш, оёғимдан бошимга, бошимдан оёғимга томон югургилаб чиқди. Мени эрмак қилаётганини ич-ичимдан сездим. Чапанилигим тутди-ю, унга бир оғиз гапиришга ҳам ҳолим келмади. Шартта бурилдиму, кетдим. Қолган дарсларга ҳам кирмадим. Уйимиз билан мактаб оралиғидаги жар тубига беркиниб олиб, юрагим билан урушдим, тортишдим. Барибир бўлмади. У ҳам ўз билганидан қолмади. Умрида бор-йўғи бир марта шеър китоб ўқиган одам, ўзимча қоғоз қораладим.

У, телба юрагим, тентак юрагим,
Синфдош гўзалга эрмак юрагим.
Сен истаб мен мажбур
кирган бу боғдан
Насиб этмади гул
термак юрагим.
Гул деб тутганимиз
тиконлар бўлди.
Шеър деб айтганимиз
фиғонлар бўлди
Биров дали, деди,
биров девона,
Ақли бутлигимиз
гумонлар бўлди.
Тилим етган жойга,
қўлим етмади,
Дунё етди менга
гулим етмади
У, телбам, тентагим,
ошиқ юрагим,
Кутдик.... Ҳатто бизга
ўлим етмади...

Юрак телба бўлса ёмон бўларкан. Ундан хафа бўлмоққа-да қўймади. «Қиз боланинг нози бўлади» деди. «Балки у ростдан ҳам укалари чизгандир» деб ўйлагандир, деди. Мен «суймайман», дедим. Телба юрак «суймаганингга-да қўймайман» деди. Хуллас айтганига юргизди.

Яна бедор тунлар... Яна «изҳори дил матни» тузишлар... Яна уни кўрганда довдирашлару, ҳаммага кулгу бўлишлар бошланди. Бу орада юзма-юз барибир севги изҳор қилолмаслигимга кўзим етди. Ҳар кеча ўнлаб хатлар ёздим. Бири ўзимга ёқмаса, бирини телба юрак йўққа чиқарди. Бу орада хатларим отамнинг қўлига тушиб қолди. Жазоландим. Барибир ёздим. Дарвозахонасига ташлаб кетан хатимни акаси топиб олди. Калтак едим. Барибир ёзавердим. Энди танаффусдан фойдаланиб, хатларни сумкасига солиб қўядиган бўлдим. Бир... икки... уч сафар индамади. Яна сумкасига хат солишда давом этдим. «Томчи тошни ёради», дердилар, ёзаверсам у ҳам мени яхши кўриб қолса керак, деб ўйладим. Кутганимнинг тескариси бўлиб чиқди. Охири хатларим жонига текканидан сўнг, ҳаммасини бир қилиб, синф раҳбаримиз — Опага элтиб берибди.

Ана томошаю, мана тўпалон. Телба дўстим иккаламизни сўроқ қилмаган одам қолмади ҳисоб, мактабда. Отамни ҳам чақиртиришди. Менинг «хулқимга» бағишланган катта мажлис бўлди. Шу даражада ёмон одам эканманки, бечора устозларим мени қандай қилиб, ўн йил ўқитишганига ўзим ҳам ҳайрон қолдим. Ҳатто ўқитувчиларимдан бири отамга, мени руҳий хасталар шифохонасига олиб бориб текширтиришни-да маслаҳат берди. Ҳарқалай, худо инсоф бериб мактабдан ҳайдашмади. Ўнинчи синфнинг сўнгги кунлари қолганини ҳисобга олишди, шекилли. Менку, барча таёқлар-у тўқмоқларга, жазо-ю чораларга чидадим. Аммо юрагимга қийин бўлди. Кечаси билан йиғлайди. На алдаганга кўнади, на овутганга. Хўрлигим тутди. «Ҳа, сен қизгинани. Шунча куйдирганинг етар. Энди мен ҳам куйдираман сени», дедим ўзимга ўзим.

Мен ҳам йигит, дедим,
мен ҳам мард дедим.
Юрагим кўзингни дарров
арт дедим.
Бизнинг қадримизга етмади у қиз.
Шаҳарга кетамиз энди,
ҳайт, дедим.
Ҳали излаб борар ортимиздан у,
Шаҳарда тентираб овора бўлсин.
Ким кўзга иларди, қишлоқи қизни
Ундан-да гўзаллар борлигин
билсин.
Қирқ ёнда қирқ пари
иккoвимизни,
Қўлтиқлаб юрганни
йиғлаб кузатсин.
Жаҳлдор отаси уни бизгамас,
Ўзидек тўпори эрга узатсин.
У, Ҳали кўрасан иккoвимизни,
Изимизни кўзга суртади бу қиз.
Қозондаги оши, човгумда чойи,
Егани, ичгани бўлади афсус...

— Кетаяпман, — дедим.

— Яхши бориб келинг, — деди.

Тамом. У уйга, мен ўз йўлимга кетавердим. Кузатишга ҳамма синфдошларим келди. Мен эса сўнгги дақиқагача уни кутдим...

Демак, «севмайди», дедим телба дўстимга. «Йўқ, севади», деди у. «Унда нега келмади», сўрадим. «Ахир у қиз бола». «Хат ёзса бўларди-ку», сўрадим яна. «Сен ёзишинг керак эди». Хуллас, телба дўстим ҳам, мен ҳам ўз билганимиздан қолмадик...

Ҳарбийда-да хат ёзмадим. «Севса, ўзи ёзади», дедим.Телба юрак билан бу хусусда бир ярим йил баҳслашдик. Синфдош дўстимнинг хати чексиз-чегарасиз бу баҳсларга чек қўйди. У турмушга чиқибди. Синфдошлар билан мени ҳам эслашибди...

Ўша кеча на мен ухладим, на телба дўстим. Иккoвимиз бир-биримизга термулиб, эрталабгача йиғлаб чиқдик. Аразлашиб ҳам қолдик. У мени айблади, мен уни...

Ҳарбийдан қайтиб, шаҳарда қолдим. Йиллар бир-бирини қувиб ўтаверди. Хотирадан қанча-қанча таниш чеҳралар ўчиб кетди. У эса ўчмади. Телба юрак-да йиғлашни қўймади. Синфдошларни учратиб қолсак, телба дўстим энг аввал уни сўрайди: «...дан хабаринг борми!» «Яхши юрибди. Яқинда яна фарзандли бўлибди», деган жавобни эшитгач, озгина ором олгандек бўлади. Сўнг... яна йиғлашга тушади. Уни овутиб бўлмаслигини билсам-да, ҳаракат қиламан:

Ўн йил ўтди ҳали ҳам
унутмадингми!
Бунча ҳам йиғлоқи бўлдинг,
юрагим.
Унинг кў-ў-ўп фарзанди,
менинг ўғлим бор.
Барибир ҳар саҳар
уни сўрадинг.
Тўғри, айтганчалик машҳур
бўлмадик,
Қизлар қарамади,
ҳатто қайрилиб,
Топган тутганимиз
ўзимизники
Фақат шоир бўлдик ундан
айрилиб...

Айтганимда турдим. Қўлимга ўн йил ўқиган деган шапалоқдек гувоҳномани олдиму, шаҳарга ҳайё-ҳайт, деб жўнаб қолдим. Ўқиш бўлмади. Қишлоққа қайтай десам... У ҳали мени соғинмагандир, деб ўйладим. Келган-кетган синфдошлардан унга манзилгоҳимни бериб юбораман. «Барибир хат ёзади», деб ўзимча юрагимни овутаман. Телба дўстим «ўзинг ёз» дейди. Кўнмайман. Бу орада ҳарбийга чақириб қолишди, Қишлоққа қариндошлар билан хайрлашгани бордим. Ҳамма синфдошларнинг уйига бордим. Унингда кўчасидан минг марта ўтдим. Қани энди кўчага чиқа қолса. Йўқ. Сўнгги журъатимни йиғиб эшигини қоқдим. Янгаси чиқди. «Шундай-шундай, ҳарбийга кетяпман. Синфдош билан хайрлашгани келдим» дедим. Янгаси кулди. Ҳамма эшитган гапни у эшитмай қолган дейсизми? Барибир чақирди. Чиқди. Саломлашдик.

— Келдим, — дедим.

— Яхши, — деди.

...Яқинда синфдош дўстимдан хат олдим. Мактабни тугатганимизнинг ўн йиллиги нишонланаётган экан. Бормасак бўлмайди. Борсак, телба юракка ишонмайман. Боришга қарор қилдим. Фақат... Йўл бўйи телба дўстимга ялиндим. «Шарманда қилма», дея ўтиндим. «Ўзингни мағрур тут» деб тушунтирдим:

Бугун у бизларга
пешвоз чиқади,
Ў, бечора юрак,
бардам бўл, энди.
Кўзига ўзингни бахтлидек
кўрсат,
Бир кун йиғламагин,
бир кун кул, энди.
Ўзингни шундайин бепарво
тутки,
«Сиз кимсиз, биз сизни
танимадик» де.
Ҳамма синфдошлар
ёдимизда бор,
«Биз сизни синфдош
санамадик» де.
Ёзган шеърларимиз унга
эмас, йўқ.
Бошқа гўзалларга
аталган деб айт.
Хотирдан чиқибсиз,
унинг йўлига
Улкан муз тоғлари
қадалган деб айт.
Биз ўн йил йиғладик,
у ҳам бир марта,
Йиғласа йиғлабди,
девона бўлиб,
Фақат бир кун чида.
Кейин... Майлига —
Иккoвимиз йиғлаймиз
шаҳарга келиб...

Барибир бўлмади. Боргунимизча минг қасамни ичган телба дўстим номардлик қилди. У билан кўришаётиб, қалқиб кетдим. Томоғимни нимадир куйдиргандек бўлди. Телба дўстим ўзи қамалган қафас, чап кўксимни ёриб юборар даражада типирчиларди. Унинг қафасда туриб чеккан оҳини биргина мен эмас, ҳамма синфдошлар эшитди. Лекин ҳеч ким бу гал устимиздан кулмади. Сездим. Синфдошларим ҳавас билан қарашди. Улар менга эмас, телба юрагимга ҳавас қилишаётганини ҳам сездим. Нозик-ниҳолгина, рангпаргина қизча — эндиликда тўлишган, чиройли жувоннинг ҳам бизга ҳаваси келди. Буни-да сездим.

— Ҳечам ўзгармабсиз. Фақат... Сочларингизга оқ оралабди — деди у.

Индолмадим. Телба дўстимнинг кўксимни ёриб юборгудек ҳайқириғини зўр билан босиб, ичимда такрорладим:

Фақат шоир бўлдим сендан
айрилиб...

Ислом ҲАМРО.

НУРЛИ КЎПРИК

Мирпўлат Мирзони ўқувчиларга таништириш шартмас. У билан қилган гурунгимиз ҳаммамизнинг кўнглимиздан кечаётган дардлар, ташвишлар хусусида. Балки кимлардадир бу билдирилган мулоҳазалар эътироз ҳам уйғотар. Не деймиз! Ҳар кимнинг ўз дунёқараши, ўз қолип-ўлчови бўлади. Икки калима сўз шоир ҳақида:

Унинг «Тонг жилваси», «Ишқ фасли», «Яхши кунлар», «Сунбула», «Мовий дарё», «Атиргуллар ва юлдузлар» тўплами чоп этилди. Таниқли қозоқ шоири Ўлжас Сулаймондан танлаб қилинган таржималари алоҳида тўплам тусини олди. Шунингдек, Евгений Евтушенко, Расул Ҳамзатов, Андрей Вознесенскийдан ўзбекчага ўгирилган асарлар «XX аср шеърияти» туркумини ташкил этди.

Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси бошқарувининг котиби М. Мирзо билан ўзбек адабиётининг бугунги бўҳронли кунлардаги аҳволи хусусида сўзлашишга жазм қилар эканман, дастлаб балки айримлар бу фикримга унчалик қўшилмаса ҳам керак деган ўй ўтди. Балки 40 ёшдан ошган шоир билдирадиган мулоҳазалар кимнидир қониқтирмай, кимдадир ҳайрат уйғотиши мумкин деган хаёлга ҳам бордим. Аммо адабиёт оламида ҳамма тенг эканлиги мени тинчлантирарди. Кимки халқимизнинг келажагидан ташвишга тушса, унинг бой ва нурли адабиёти учун қайғурса, имоним комилки фикр билдиришга лойиқ ва ҳақли. Зеро, бу адабиётнинг ўтмиши, кечмиши ва келажаги учун ҳаммамиз бирдек жавобгармиз.

— Ёшнинг қирқдан ошгандан сўнг, ўтган умрингга бот-бот назар ташлаш иштиёқи туғилиши табиий. Ижодкор сифатида сиз ўз ҳаётингиздан қониқиб яшаяпсизми! Балки айрим орзу-умидларингизни саробга айланган, деб ҳисобларсиз...

— Ҳақиқатан ҳам айни кўп нарсаларни теран таҳлил қилиш керак бўлган ёшдамиз. Яхшилаб ўйлай-чи, қачон сўнгги марта сарҳисоб қилган эканман... Эсимда йўқ. Пушкин ёшидан ўтаётганимни ҳис этган эдим. Демак, қийин ҳаётнинг беадоқ ташвишлари аро турмуш уммонига ботганман. Шундоқ экан, нега хотиржам яшадим? Ростини айтсам, шу дақиқаларга тошқин сойдек оқиб ўтган йилларимга илкис назар ташлаяпман-у, ёноқларим ҳижолатдан қизиб боряпти... Бу орзуларимнинг сароб бўлиб чиққанлигидан эмас, қўлимдан келадиган ишларни [illegible]. Бунга ҳеч ким эмас, ўзим айбдорман. Чунки бирон йирик асар устида жон ачитиб риёзат чекмадим.

— Сизнингча, шоирнинг жамиятда тутган ўрни нималарда акс этиши керак? Сиёсатга бош қўшган қалам аҳлининг хатти-ҳаракатларини қандай баҳолайсиз?

— Асл шоир ҳақиқатгўйдир. У мағрур, бўйин эгмас, жасур қалб эгасидир. Адолатсизликни кўрганда портлаб кетади, [illegible] Уни на зар, на мансаб билан сотиб олиб бўлади. У ўз юриш-туриши, феъл-атвори билан ижтимоий ҳаёт бағрига кириб [illegible] вазифасини ўтайди.

Давр тақозоси билан шоирлар сиёсий курашчиларга айланиши мумкин. Ундай шахсларни дабдурустдан қоралаб бўлмайди. Лекин шуниси аниқки, ҳар қандай сиёсий кураш ҳақиқий ижод машаққатларидан кўра енгилроқдир. [illegible] сиёсат эса баъзан шамолдек беиз ўтиб кетишини ўйласам, сиёсатга бош қўшган қалам аҳлларининг балоғат йиллари бекор совурилаётганлигидан [illegible].

Қолаверса, инсоннинг яхши-ёмон кунларини [illegible] руҳий кўприк бор. Бу нурли кўприк — Ироъдадир. Мен шунга суяниб яшайман.

— Ўзбек адабиётининг бугунги аҳволи сизни қониқтирадими!

— Қийин савол: шеъриятда янги, янгроқ овозларни эшитяпман. Лекин насрда «манаман деган» асар яратилмаяпти. Бундоқ асарларга кучи етадиганларнинг айримлари кексайиб қолди, айрим забардастларининг эса оёқ-қўллари мансаб курсиларига боғланди. Лекин Тоғай Муроддан умид қиламан. Янги роман тугатибди, деб эшитдим.

Бот-бот ўйлайман: ўзбек насрчилигида Шукур Холмирзаев каби ўз ижод адирларини эринмай «шудгор» қила биладиган матонатли, заҳматкаш адиблардан яна ким бор?

Аммо бизда «туғма буюк истеъдод» эканликларига сира шубҳа қилмай қўйганлар, мукофот ёки унвон деса ўзларини томдан ташлайдиганлар оз эмас. Уларнинг назарида яқинда Нобель мукофотига сазовор бўлган америкалик шоир аллақандай ғалати, «ненормал» одам бўлиб туюлиши шубҳасиз. Бўлмаса у, мукофот [illegible] хушхабарни етказиш мақсадида сим қоққан швед журналистларига: «Нима учун менга бериларкан? Бошқа бир қанча муносиб номзодлар бор эди-ку, ахир?» деб таажжубланиб ўтирган бўлармиди?

—Жумҳурият ёзувчиларининг иккига бўлиниб кетишига қандай қарайсиз?

— Ёзувчиларимизнинг иккига бўлиниб кетганини [illegible]... Халқ билан [illegible] учрашувларда бу борада тушган саволларга бирон-бир ижодкорнинг қаноат ҳосил қиладиган жавоб айтолганлигини эслолмайман. Айтолмайди ҳам. Чунки [illegible] ўзида дастлаб мантиқ йўқ эди. Бу бир [illegible] тушган ака-укаларнинг гинаю аразидай гап.

Мен бу мулоҳазаларимни [illegible] котиби сифатида эмас, оддий бир ижодкор сифатида билдирмоқчиман. Айни чоғда фикрларимни чуқурлаштиришдан ўзимни тияман. Чунки [illegible] нариги ёқдаги, яъни Иттифоқдаги дўстларимнинг шаънига тегиб қўйишим мумкин. Кўрнмасим, ўртамизда ана шунақа «жиддий хурмат» ҳам бор.

Мен ёзувчиларимизнинг якдил бўлиб кетишларига ишонаман. Иккиовларнинг номлари ҳам [illegible]. Бири —Уюшма, бири — Иттифоқ. Қолаверса, ўзбекнинг табиати бўлинишдан, тарқаб кетишдан кўра бирикишга, уюшишга кўпроқ мойил.

Яқинда Уюшма ва Иттифоқ биргаликда ўтказган катта тадбирда бир туйғу диққатимни тортди. Томошахонада адабиётда тепкилашиб ўсган, унинг битта кўрпасида катта бўлган тенгқурлар бир-биримиз билан қучоқ очиб кўришдик. Ҳеч нарса бўлмагандек. Аслида ҳеч нарса бўлгани ҳам йўқ-ку! Унда нега ажралишдик! Қани ўша сирли куч!

— Бозор иқтисодиётига ўтиш ижодкорларга салбий таъсир кўрсатаётгани кун сайин ўзини намоён қилмоқда. Яқинда истеъдодли ёзувчи дўстимиз анчадан бери қўлимга қалам олишни йиғиштириб қўйдим, деб қолди. Бу ачинарли ҳолат, албатта. Хўш, сизнингча беҳаловат кунлар гирдобидан чиқиш мумкинми!

— Бундан 3-4 йил илгари бозор иқтисодиёти ҳақида илк гаплар чиқа бошлаганда жамиятнинг фаол гуруҳлари билан биргаликда айниқса ижодкорлар бу сиёсатни қўллаб-қувватлаган ва уни амалга ошириш учун астойдил курашган эдилар. Ҳолбуки, ўша пайтларда нашриётларда юзлаб номда янги асарлар, тўпламлар режалаштириларди. Аммо уларнинг нусхаси ва қалам ҳақи фақат ҳукмрон тузумга хос бўлган тартиблар асосида тасдиқланарди. Оқибатда истеъдодли ёзувчининг ўртамиёна ижодкордан деярли фарқи қолмасди. Шунингдек, истеъдодли ёзувчи асари қанча марта қайта босилса, унга тегадиган қалам ҳақи шунча бор камаяр эди.

Ўша даврларда бу муаммо ноширлар йиғилишида ҳамиша гапирилиб, қизғин баҳс-мунозаралар уйғотган. Ўшанда ҳар вақт чет мамлакатлардаги тартиб-қоидалар «дастак» қилинарди. Не тонгки, бозор иқтисодиёти ўша «орзуларимизни» рўёбга чиқарди-қўйди.

Тўғри, биз ёзувчилар бозор иқтисодиётининг бу қадар шафқатсиз бўлишини кутмаган эдик. Лекин на чора? Чидаш керак эди. Бу ўринда сиз айтган ижодкор қаламини анчадан бери тарашламай қўйганлигининг бош сабабини яхши ҳис этаман. Чунки, ахир, унинг ҳам бола-чақаси бор. Уларнинг кийим-кечаги тўзиб битганлигидан, [illegible] «ҳисобот» бериб турадиган «маликаи дилороми» бор.

Хуллас, эндиликда ижодкорларнинг юрагини мана шунақа ғурбатлар чулғаб, уларни қаламдан бегоналаштирмоқда. Бу ҳолат ижодкорлар дунёсининг табиий сараланишига ёрдам берса-да, лекин халқ руҳияти, унинг санъати ва маданияти учун ҳалокатли, бешафқат гирдобдир. Бу гирдобдан фақат мустақил иқтисодиётимиз ва ҳукуматимизнинг доно сиёсатигина қутқариши мумкин.

— Ўзбекистоннинг эрки ўзида бўлишини кўп йиллар орзиқиб кутган эдик. Ниятлар бажо бўлди. [illegible] Истиқлолни интилишда ижодкорнинг ўрни қандай бўлиши лозим?

— Ўзбекистоннинг мустақиллиги [illegible] ша олармидик? СССР ўзини эплаб турганда бирон-бир жумҳуриятни озодликка чиқарармиди? Атом уруши бошласа бошлардики, чиқармасди. Хусусан, беҳисоб бойликлар минтақаси бўлган Ўрта Осиёни!

Шундоқ экан, олдимизда турган қийинчиликлар кўп: ҳали собиқ Иттифоқдан бутқул ажрала билмадик, сиёсатимизда эски унсурлар талай.. Лекин барибир — озодмиз!

Хуллас, халқимизга шижоат ва ғайрат билан енг шимариб ишлайдиган, ўз бахт-саодати учун сидқидилдан бош қотирадиган палла келди. Мен бу жабҳада ижодкорнинг роли алоҳида эканлигини биламан. Ижодкор аввало халқ руҳиятини қулликдан мосуво қилиш учун тер тўкиши керак. Россия босқинининг, шўро истибдодининг қабиҳ ва чиркин башарасини бадиий асарларимизда очиб ташлашимиз керак. Токи у ёлғон, мазлум кунларга авлодларимиз дилида ҳеч қачон ҳавас уйғонмасин. Токи, зурёдларимиз қалбида, жаҳоннинг мўътабар халқларидан бирига мансубман, деган ҳақиқий ифтихор туйғуси бўлсин.

— Яқинда Ўзбекистон республикаси Мудофаа вазирлиги томонидан «Аскар қўшиқлари» 1 фестивали ўтказилди. Фестивалда сизнинг маршингиз ҳам ғолиб деб топилди. Бу ўзига хос асарингизнинг дунёга келишига нима сабаб бўлди!

— Жумҳурият мустақиллигини таъминловчи энг муҳим учта шарт бор. Булар — миллий чегара, миллий пул, миллий қўшин. Бу шартларнинг учинчиси ўз вақтида шаклланмоқда.

Миллий армиямиз тузилганлигидан ҳаяжонланмай бўладими! Бу — аввалари тушимизга ҳам кирмаган ҳодиса-ку! Жанговар авлод ўз қўмондонларимиздан ўзбекча таълим олсалар, уларнинг тилларида қўшиқлар ўзбекча маршлар жаранглаца, нақадар гўзал! Ёшларда ватанпарварлик ҳиссини тарбиялашда ўз ҳарбий қўшиқларимиз аҳамияти беқиёсдир. Ана шу туйғулар мени «Озод Ватан» маршини ёзишга ундади.

...Сен жаннатсан азалдан,
Чаманларинг сўлмасин!
Фарзандларинг ҳеч қачон
Ҳеч кимга қул бўлмасин!
Ожиз қолсанг жангларда,
Темур руҳи қулласин!..

Бу маршни бастакор дўстим Рустам Абдуллаев билан бирга яратдик.

— Яқинда Туркияга бориб келибсиз. Сафар ижодий фикр алмашишлар билан бой бўлиши табиий. Айтинг-чи, урф-одатлари ва тили яқин, дини бир бўлган қардошларимиз юртини ўзингизча қандай кашф этдингиз?

— Биз асосан Истанбулда бўлдик. Кўчаларнинг ранг-баранглиги, дўконларнинг тўлиб-тошиб ётганлиги, [illegible] миллионлар [illegible] одамларнинг бир-бирига беозор муомаласи, шаҳарнинг [illegible] манзаралари — ҳаммаси менда ширин тушдек таассурот қолдирди.

Лекин бу ўлкада муаммолар йўқ дегани эмас. Теранроқ назар солсангиз, мамлакатда пулнинг қудрати кучлилиги, ҳамма нарса унга боғлиқлигини, ҳар бир инсон ўз тақдирини ақчага тикиб қўйганлигини дафъатан ҳис этасиз.

Ижодкорлар билан мулоқотда улар халқнинг ўқимай қўйганлигидан нолишди. Илм-фан, санъатга қизиқиш нарх-навонинг ошиб кетганлиги, турмуш кечиришнинг оғирлиги туфайли сусайиб бораётганлигини айтишди. Масалага теранроқ қарасак, камбағал бўлсак-да, ўзимиздаги ҳаёт осойиштароқ ва эзгуроқ туюлди. Ишқилиб, бозор иқтисодиёти халқимизнинг бетакрор фазилатлари — олийжаноблик, бағри кенглик, меҳмоннавозлигини [illegible] улоқтириб ташламасин деймиз.

Лекин бир нарсани унутмаслик керакки, собиқ СССРда [illegible] дир бўлмаганда биз унга эри-

Ислом УСМОНОВ гурунглашди.

„Аёлни ўчоқ бошига яратган"

Чўпон аёлининг қай жиҳати сенга қизиқ туюлди, болам. У ҳам бошқа аёллар каби бир заифа-да. Фақат турмуш-турмушида озгина фарқ бор, холос.

Шошмай турасанми, овсинимни ҳам айттириб келардим. Саъдинимнинг онасини-да. Икковлашиб гапириб берардик. Овсинимнинг болалари мени ўз онасидай кўришади. Менам унинг болаларини болам, деганман. Айтаберсам — ишонмассан, ҳалиям овсиним, келинларим, невара келинларим билан рўзғоримиз бир. Бир қозондан овқат еймиз. Эркакларга чолим, аёлларга мен бошман. Санаб берсам 44 жон бир қозондан овқат еймиз. Бозордан, магазиндан келтирилган нарсалар омборхонада сақланади. Кимга нима керак — олиб ишлатаберади. Сеники — меники йўқ.

Сенга бир «сир»ни айтайинми, чироғим. Бу дунёда овсинлар соз бўлса — ака-укаларнинг уйида барака-файз бўлади. Овсиним билан иноқ бўлганлигимиз учун келинлар ҳам бир-бирига меҳрибон. Баъзилар овсиним билан менинг болаларимни ажратишолмайди. Сени болангни, мени болам деган сўзни айтмаймиз-да. Чолларимизнинг орқасидан отарма-отар яйловларда юрганимизда ҳам, бир-биримизнинг кунимизга яраганмиз.

Чақалоқли бўлсам — уч кундан кейин ўрнимдан туриб, чолимнинг овқатига қараб кетаберардим. Болаларим мактаб ёшига етса — қишлоққа тушириб юборардик. Тўрт боламга мактаб ёшидан бошлаб қишлоқда турган овсиним қараган. Мен йигирма йиллар чолимнинг ортидан отар кезганман. Кунлар, йиллар бир хилда ўтиб кетарди.

— Сиз отарда нима иш қилардингиз?

— Иш кўп эди, чироғим. Овқат пиширардим, қўй соғардим, қатиқ ивитардим, ёғини олардим. Чўпонларнинг кирини ювардим. У пайтлар тайёр ун қаёқда? Буғдойни ёрўчоқда ўзимиз янчиб, ун қилардик. Куни билан ёрўжоқ олдида ўтирган вақтларим ҳам бўларди. Ёрўжоқ нималигини сенлар қаердан ҳам билардинглар? Ҳозир тушунтириб бераман. Ёрўжоқ-буғдой янчадиган қўл асбоби. Унинг алоҳида тошлари бор, тошларни айлантириш орқали буғдой унга айланарди.

— Отарма-отар кўчиб юриш қийин...

— Ҳаётимдан нолимаганман. Кейин чолимнинг орқасидан отар кезиш — менинг аёллик бурчим эди-да. Шундай пайтлар бўлардики, ҳар икки ойда кўчиб турардик. Ҳар бир отарга борганда қўлда тандир-ўчоқ ясардим. Кетаётганда бу тандир-ўчоқларни бузмасдан — шундайлигича ташлаб кетардик. Бизлардан кейин келадиганлар фойдаланишлари учун. Баъзида айланиб-айланиб ўша жойга ўзимиз қайтадан бориб қолган пайтлар ҳам бўларди. Ёмғир-қор ювиб кетмаслиги учун ўчоқ-тандир атрофини ўт-ўланлар билан пана қилиб кетардик.

— Ўша пайтлар ўтовларда яшагансизлар-а? Ҳозирги чўпонлар ҳаёти замонавийлашиб кетган. Электр токлари, уйлар...

— Ҳа, отарга кўчиб боргандан кейинги биринчи иш ўзимизга ўтов қуриш бўларди. Ўтовни кигиздан қурардик. Ўтов ичига беланчак боғлаб, болаларимизни ҳам боққанмиз. Бизлар ўтовни «қора уй» дердик. Ухлаш, бекор ўтириш йўқ эди. Кун-тун қўйларга андармон бўлардик. Зерикиш нималигини билмасдик. Зерикишни ҳозирги ёшларга чиқарганда. Зерикиш ҳам бекорчиликдан келиб чиқади. Қўли юмуш билан банд одам нимани ҳам ўйларди. Ҳозирги чўпонлар ёруққинада, уйда ўтиришади. Отарма-отар кўп кўчишмайди.

— Овсинингиз келмадику, момо.

— Чолим борлигини билди-да. Овсиним ҳалиям чолимнинг олдида гапирмай, юзини бекитиб ўтиради. Бобо ўтирган уйга кирмайди ҳам. Шунга уни қийнамай дедим-да.

— Момо, келинларингиз ҳам кўп экан. Рўзғорни уларга ишониб ташлаб, айлангани шаҳарларга бориб турасизми?

— Икки марта Каттақўрғонга, бир-икки марта Самарқандга тушганман. Ургут бозориниям айланиб келувдим. Шу, чироғим. Аёл киши қаерга ҳам борарди. Бизлар шу ёшга кириб бозор — ўчарни билмаганмиз. Ҳаммасини чолимиз қиларди. Эслаб қарасам, оиламиз бир кило ҳам гўшт сотиб олмаган. Сут-қатиқ, сариёғ ўзимиздан. Болаларим бозорга фақат мева-чева учунгина боришади.

— Шаҳарликлар сут-қатиқдан қийналишади. Сизлар бу ташвишлардан холисизлар.

— Бизларда сут-қатиқ сотилмайди. Ҳар кимнинг ҳаёти ҳар хил-да. Шаҳарда яшасак — бизлар ҳам сотиб олармидик. Лекин тасаввур қилолмайман. Сут-қатиққа тўймаган боланинг илиги мўрт бўлади.

— Шаҳарда яшагингиз келадими, момо?

— Неларди сўйлайсан, болам. Ҳатто тушимга ҳам кирмайди бу истак. Шу тупроқли қишлоқдан айирмасин. Ташқарида шамолнинг увиллашини эшитяпсанми? Шунинг ҳам ўзига яраша гашти бор-да. Буни шаҳарликлар қаердан билсин? Туриш-турмушимиз ғалатироқ кўриняптими. Шаҳардаги шароитлар йўқлиги ҳеч сезилмайди бизларга. Ўрганиб кетганмиз.

— Момо, пенсия пулингизни нималарга сарфлайсиз?

— Болаларимга, невараларимга бўлиб бераман. Ҳеч қаерга чиқмасам — бирор нарса сотиб олмасам, менга пул нимага керак? Аёл киши сарф-ҳаражатга қўл уришини ёқтирмайман. Пулни эркаклар сарфласинда, болам. Аёлларни ўчоқ бошига чиқарган. Бежиз янги тушган келинларни юз очар куни ўчоқ бошига олиб бориб, қўлини ёққа ботиришмайди. Буни биласанми?

Ҳукм момо ана шундай аёллиги боис оғринмасдан Нишон бобо Тўхтаев орқасидан отар кезган. Момонинг ҳар бир гапи унинг сабрли, бардошли — эканини айтиб туради. Яна бир нарсани: оилада ҳақиқий эр киши бош бўлса, аёллар ҳаётидан ҳеч қачон нолимаслигини англайсан. Аёлларнинг тотувлиги, нолиш нималигини билмаслиги — эр кишининг ўз уйида ўтирар жойи юқоридалигида.

Советобод туманидаги «Улус» давлат хўжалигида Нишон бобо хонадони атрофидаги уйлар бошқаларига қараганда бир-бирига яқин қурилган. Билсам, бу уйлар бобонинг ўғиллари, невараларини. Момо ва бобонинг меҳри уларни узоқлашгани қўймайди.

Гули ЧЕҲРА,
«Туркистон» мухбири.

Ибратли тадбирлар

ИНСОН ИНСОФ, ДИЁНАТ ИЛА ГЎЗАЛ

Ҳар вақт ҳам ишнинг бошланиши қийин. У янгилик бўлсаям шу. Эл ҳаётига сингиб, кишиларни яхшилик сари бошлаб турдими, бундан кейин кўпроқ янгидан-янги ғоялар ўртага ташланаверади. Бири-иккинчисига пойдевор, етакчи бўлади.

Андижон вилоятидаги тадбирлар ҳам бунинг мисоли. Эсингиздадир. Ўтган йил вилоятда «Меҳр-мурувват йили» деб эълон қилинган эди. Тарих саҳифаларида қолган ўн икки ой давомида кўпгина юмушлар қилинди. Албатта, меҳр-мурувват борасида. Ундан шаҳар аҳли ҳам, қишлоқ деҳқониям тенг баҳраманд бўлди.

«Қазисан, қартасан, асл наслингга тортасан», — деган нақл бор. Андижондаям насл-насаби тозалар, эътиқодлиларнинг авлодлари яшайди. Шунданда, қўли очиқ кишилар, меҳнат жамоаларининг саховатли ишчилари кўмагида ота-она меҳрига зор яшаётганлар — болалар уйининг тарбияланувчилари ҳатна тўйи қилинганди.

Оғир кундаям тўй-томошадаям бирбиримизни қўллайдиган халқмиз. Бунинг натижасини юз нафар келин-куёвнинг никоҳ базмига борини тўкиб ўтказган халқнинг яхшиликларида кўрамиз. Бу тўй ҳам ҳайрия йўли билан амалга ошди.

Оғир иқтисодий таназзул чоғида яшаяпмиз. Буни кўпчилик билади. Ана шундай пайтда яхшиликни ният қилиб тузилган меҳр-мурувват жамғармаси ҳамда айрим саховатли инсонлар кўмагида кўп фарзандли оилаларга қўй-сигирлар совға қилинди. Муҳтож бўлганларга эса қимматбаҳо уй анжомлари улашилди.

Яхши ният, ярим мол дейдилар. Юртдошларимиздан инсоф ва диёнат, одамгарчилик аримасин, деган мақсадда вилоят ҳокими яна бир фармойишга имзо чекди. Андижонликларда 1993 йил «Инсоф ва диёнат йили» ҳисобланади. Ҳокимнинг бу қарорини эл-юрт илиқ қаршилади.

(Ўз мухбиримиз).

Газета саҳифаланаётганда:

ЭСТЕР ТОШКЕНТ САҲНАСИДА

Ишонмасангиз М. Горький номидаги Тошкент Давлат рус драма театрига бориб кўринг. Француз драматурги Ж. Кокто асари асосида яратилган «Сирли мўъжиза» деб аталган постановкадаги бош роль — Эстер образи сизга ҳам манзур бўлади.

Сарлавҳани ўқиб, «Бойлар ҳам йиғлайди»даги Эстер хоним хаёлингизга келган бўлиши табиий. Бироқ, руҳингиз тушмасин, Тошкентдаги Эстер хоним ҳам аввалгисидан қолишмайди. Чунки бу ролни Ўзбекистон халқ артисти, таниқли санъаткор Ойдин Норбоева ижро этган.

О. Норбоеванинг ижрочилик маҳорати пойтахтимиздаги рус драма театри жамоаси эътиборини ўзига жалб этганди. Шу сабабли уни театрга таклиф этиб, саҳнага қўйилаётган янги спектаклдаги бош ролни топширишди. Ойдин Норбоева ҳамкасблари ишончини оқлади.

ЧАҚАЛОҚЛАР КЎП ТУҒИЛСИН

Меҳмонга бордик. Рости ўртоғим қўймай олиб борди. У ердаги муҳит ёқмасдида. Хонадондамиз. Дастурхон тўкин. Мўл-кўлчилик. Олинг-олингдан қулоғинг чарчайди. Уйнинг эгаси гоҳ у меҳмонни, гоҳ бунисини таништиради. Хизмат жойини айтиб завқланади. Мен шулар билан оғайниман деган маънони сезаман бу илтифотдан.

Байрам кунлари юз-юз отилиши табиий. Даврабоши қадаҳ сўзини ўтирганлардан бирига берди.

— Бу йил товуқ йили. Таъбир этишларича...

Тост айтаётган меҳмоннинг гапи оғзида қолди. Мезбон уни тўхтатиб қўйди-да, каттага юзланди.

— Сиз, фалончи фалончиевич бунга хафа бўлманг. Олдингизда довдираб қолди. Хўроз йили демоқчи эди бу маданиятсиз.

Ўша тобда ер ёрилса-ю, қадаҳ сўз айтган жаноб ерга кириб кетса. Шундай ноқулай аҳволга тушди бечора ўзини қўярга жой тополмайди.

Нега бундай бўлди? Меҳмоннинг ҳақоратланишига туртки бўлган омил нима? Буни ўша катта чиқиб кетгач, билдик. Жанобнинг мучали товуқ экан.

Саноқли кунлардан кейин янги мучал бошланади. Таъбирномада айтишларича, бу йилда туғилганларнинг егани олдида, емагани ортида бўларкан. Қобилиятли шахслар ҳам ўшалардир. Биз тўкинлик бунёдкоригаям, қобилиятларгаям ташнамиз. Ишқилиб шундайлар бу мучалда кўпроқ туғилсинлар.

Қурбон АЛИ.

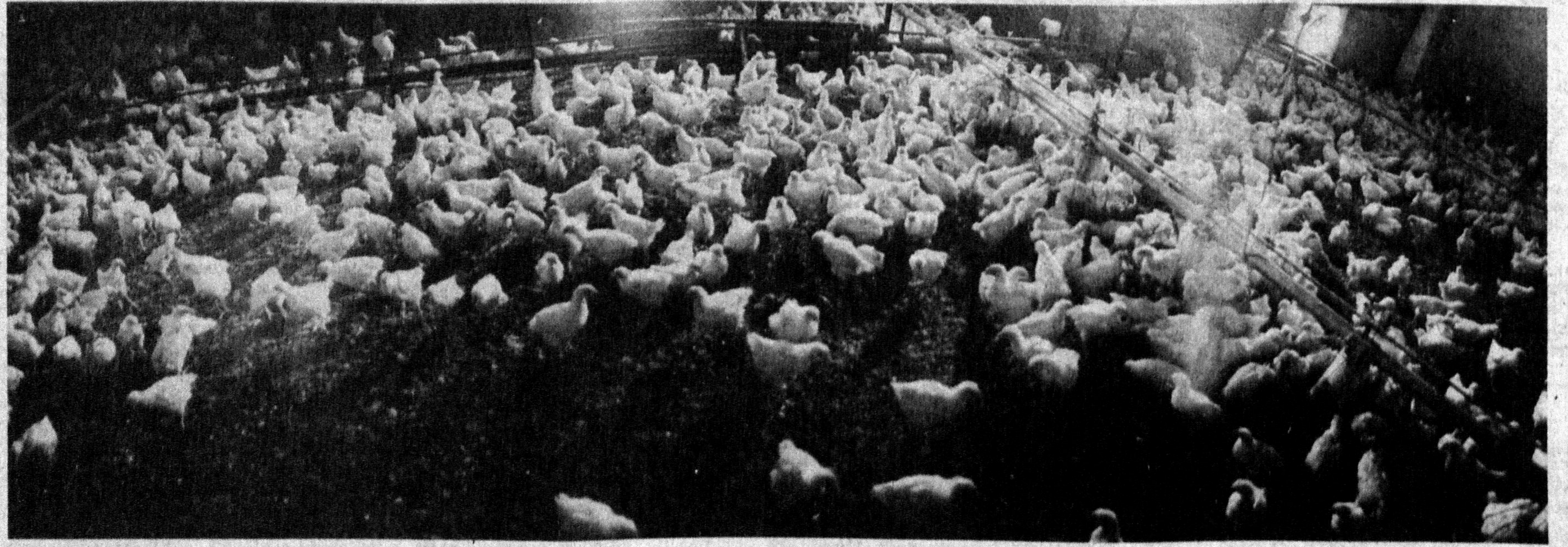

Ш. ИБРОҲИМОВ сурати.

Келгуси сонда:

- ЧАЙҚОВЧИЛИК КўЧКИДАН БАТТАР
- 35 СЎЗДАН ИБОРАТ ҚАСАМЁД

Бош муҳаррир ўринбосари: Аҳрор АҲМЕДОВ
Таҳрир ҳайъати: М.АБДУСАМАТОВА, Н.ЖАЛИЛОВ, К.ЖУМАНИЁЗОВ, Ж.РАЗЗОҚОВ *(бош муҳаррир)*, К.РАҲИМОВ, З.РИХСИЕВ *(масъул котиб)*, Қ.ЭШМАТОВ.

Таъсис этувчилар:
ЎЗБЕКИСТОН ЁШЛАР ИТТИФОҚИ МАРКАЗИЙ ҚЎМИТАСИ
ва
"ТУРКИСТОН" ИЖОДИЙ ЖАМОАСИ
газета 1925 йил 8 февралдан "Ёш ленинчи" номи билан чиқа бошлаган.

ТАҲРИРИЯТ:
хатлар ва оммавий ишлар – 32-56-57; ёшлар сиёсати ҳамда фан ва халқ таълими – 32-57-93; ижодкор ёшлар – 32-57-52; иқтисод, қишлоқ ёшлари, спорт ва ватанпарварлик – 32-55-81; ахборот ва бадиий безаш – 32-53-98; тижорат – 32-58-48; қабулхона – 32-56-58.

МАНЗИЛИМИЗ:
700083, Тошкент, Ленинград кўчаси, 32-уй.
Нашр кўрсаткичи: 64607

Газетамиз ҳафтанинг сешанба, пайшанба, шанба кунлари чиқади.

Қўлёзмалар ҳамда суратлар муаллифларга қайтарилмайди ва таҳлил этилмайди.

Ўзбекистон Республикаси «Шарқ» нашриёт-матбаа концернининг босмахонаси. Чоп этиш вақти соат 20.30 га белгиланган. Чоп этиш учун 19.00 да имзо чекилди... Буюртма Г—21 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10.